

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)

Rapport bij het Jaarverslag 2021

2022

Algemene
Rekenkamer

Vooraf

Verantwoordingsonderzoek 2021

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid. Dit noemen we het verantwoordingsonderzoek. Onze centrale vragen in dit jaarlijkse verantwoordingsonderzoek zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar ontvangen, besteed en verantwoord volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Zoals onze wettelijke taak voorschrijft, geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie, de kwaliteit van de bedrijfsvoering en de totstandkoming van de bedrijfsvoerings- en beleidsinformatie in de jaarverslagen van de ministers. Pas nadat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer bij de rijksrekening en rijkssaldibalans is ontvangen, kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de verantwoordelijke minister. Bijlage 2 bevat een uitgebreidere toelichting over ons verantwoordingsonderzoek.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2021 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021. Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de rijksverantwoording 2021*. Hierin nemen wij de verklaring van goedkeuring van de rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het verantwoordingsonderzoek 2021.

Inhoud

1. Onze conclusies | 4

2. Feiten en cijfers | 6

3. Financiële informatie | 9

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau | 10

3.2 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau | 13

3.3 Specifieke aspecten financiële informatie | 14

4. Bedrijfsvoering | 17

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering | 17

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering | 20

4.3 Onvolkomenheden | 21

4.4 Opgeloste onvolkomenheden | 29

4.5 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering | 32

4.6 Oordeel over totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie | 37

5. Beleidsresultaten | 38

5.1 Opvolgonderzoek Groningen | 39

5.2 Toezicht financiering politieke partijen | 43

5.3 Oordeel over totstandkoming beleidsinformatie | 47

6. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer | 48

6.1 Reactie minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties | 48

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer | 51

Bijlagen | 53

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties 2021 | 53

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek | 56

Bijlage 3 Literatuur | 61

Bijlage 4 Eindnoten | 63

1. Onze conclusies

Een uitkering aanvragen of een afspraak maken voor een coronavaccinatie, bijna alles gaat digitaal. Duidelijke kaders opstellen voor het goed en veilig laten werken van al deze IT én ervoor zorgen dat alle ministeries zich aan deze kaders houden. Dat zijn belangrijke taken van de minister van Binnenlandse Zaken. Taken die verbetering behoeven.

Veel onvolkomenheden zijn in 2021 opgelost

Vorig jaar constateerden wij bij het Ministerie van BZK de meeste onvolkomenheden van alle ministeries. In 2021 heeft de minister een aantal meerjarige verbetertrajecten tot een goed einde gebracht: 5 van de 10 onvolkomenheden zijn opgelost. De minister heeft gerichte plannen gemaakt én die met succes uitgevoerd. Zo kan het ministerie nu bijvoorbeeld beter zien welke belangrijke IT-systemen verouderd zijn of onvoldoende beveiligd.

Gericht en met daadkracht werken aan de rijksbrede rol voor het IT-beheer

Aangezien publieke taken vrijwel geheel digitaal worden georganiseerd, wordt het steeds belangrijker dat IT-systemen van de rijksoverheid goed en veilig werken. Op dezelfde manier zoals de minister van Financiën erop toeziet dat geldzaken bij het rijk goed verlopen, is de minister van BZK ervoor verantwoordelijk dat alle IT-zaken goed geregeld zijn. De minister boekt voortgang met het invullen van deze coördinerende en toezichthoudende taak, maar het tempo is te laag. De minister kan volgens ons duidelijker kaders geven aan andere ministeries. Bijvoorbeeld door meer gericht te werken aan nieuwe

kwaliteitskaders voor het gebruik en de beveiliging van IT-systemen. Verder is het belangrijk dat de minister nagaat of andere ministeries zich aan deze kaders houden en dat zij hen aanspreekt wanneer dat nodig is.

Problemen in Groningen nog lang niet opgelost

In Groningen zijn door de aardbevingen als gevolg van de aardgaswinning veel huizen en andere gebouwen beschadigd. In 2021 zien wij weinig vooruitgang bij de schadeafhandeling voor gedupeerde bewoners. De schademeldingen blijven binnenstromen. Eind 2021 handelde het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) 40% van de reguliere schademeldingen binnen een half jaar af. Eind 2020 lag dat percentage nog op 71%. Ook de versterkingsoperatie gaat te langzaam. Eind 2021 was van 13% van de betrokken gebouwen vastgesteld of ze veilig zijn. De nieuwe maatregelen die de ministers van EZK en BZK in 2021 hebben ingevoerd, hebben nog te weinig effect in 2021. Ook vinden we dat er relatief te veel geld gaat naar het beoordelen van de schade en de gebouwen. En tot slot zijn de minister van EZK en de NAM het nog steeds niet met elkaar eens wie welk deel van de kosten moet betalen.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2021 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften, met uitzondering van de rechtmatigheid van de verplichtingen en de rechtmatigheid van de samenvattende verantwoordingsstaat baten-lastenagenschappen.

Onvolkomenheden bij Ministerie van BZK

Bestaande onvolkomenheden	2018	2019	2020	2021	
1. SSC-ICT beveiliging IT-componenten	✗	✗	✗	✗	▶
2. Opbrengsten RvIG	✗	✗	✗	✗	▶
3. Rijksbreed IT-beheer	✗	✗	✗	✗	
4. Voorschotten agenschappen		✗	✗	✗	▶
5. Coördinatie SiSa-controle			✗	✗	▶
Opgeloste onvolkomenheden					
6. SSC-ICT gebruikersbeheer	✗	✗	✗	✓	
7. IT-beheer P-Direkt-systemen	✗	✗	✗	✓	
8. Informatiebeveiliging kerndepartement	✗	✗	✗	✓	
9. Toepassing decentralisatie-uitkeringen	✗	✗	✗	✓	
10. Verplichtingenbeheer			✗	✓	

- ✗ Onvolkomenheid
- ✗ Ernstige onvolkomenheid
- ✓ Opgelost: de maatregelen die zijn uitgevoerd om de onvolkomenheid op te lossen, werken

- ▶ Er is in het afgelopen jaar ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid
- || Er is in het afgelopen jaar weinig/geen ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid

Verder in het rapport

- Hoofdstuk 2 Feiten en cijfers
- Hoofdstuk 3 Financiële informatie
- Hoofdstuk 4 Bedrijfsvoering
- Hoofdstuk 5 Beleidsresultaten
- Hoofdstuk 6 Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

2.

Feiten en cijfers

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor een breed en gevarieerd takenpakket, waaronder constitutionele vraagstukken en de inrichting van het openbaar bestuur, de nationale veiligheid, het functioneren van de woningmarkt, de ruimtelijke ordening en de bedrijfsvoering van het Rijk.

Dit rapport heeft betrekking op het begrotingshoofdstuk Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII). De minister van BZK is daarnaast verantwoordelijk voor de begrotingshoofdstukken:

- Staten-Generaal (IIA).
- Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB).
- Koninkrijksrelaties (IV) & BES-fonds (H).
- Gemeentefonds (B).
- Provinciefonds (C).

Het Ministerie van BZK heeft in 2021 € 8.668 miljoen uitgegeven. Dit is 2,7% van de totale rijksuitgaven over 2021. Daarnaast is het verplichtingen aangegaan voor € 9.273 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 1.039 miljoen.

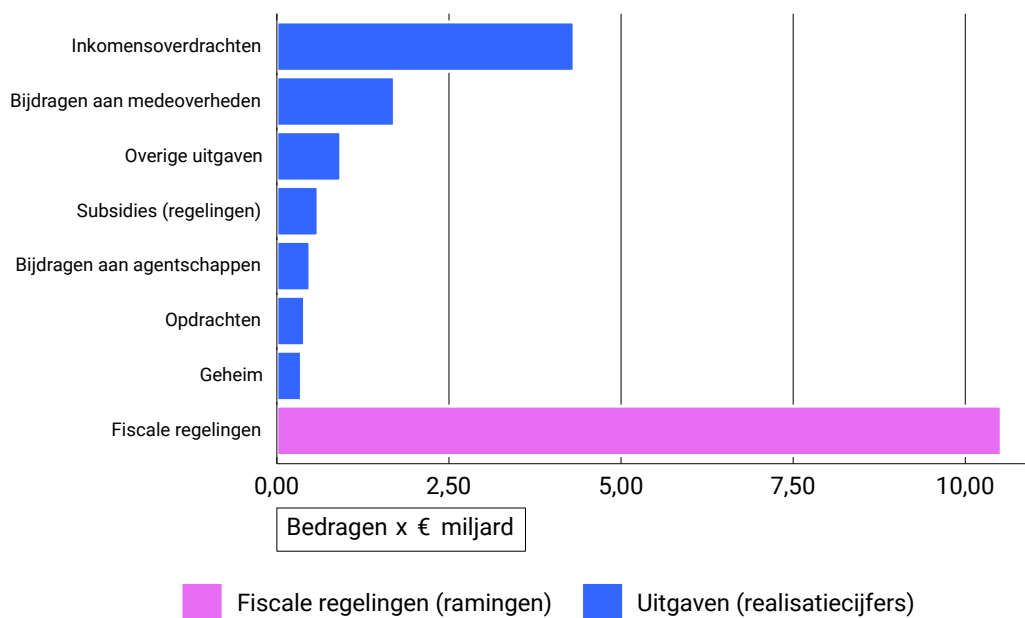
Tabel 1 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) in miljoenen € en aantallen fte's

	2019	2020	2021
Verplichtingen	5.633	7.313	9.273
Uitgaven	5.617	6.961	8.668
Ontvangsten	753	922	1.039
Fte's	10.431	11.397	11.833

In 2021 zijn de verplichtingen en uitgaven aanzienlijk gestegen. Deze stijging komt grotendeels door het besluit om extra geld uit te trekken voor de versterkingsopgave in Groningen. Het extra geld wordt gebruikt om bewoners meer keuzemogelijkheid te bieden en ongewenste ongelijkheid te voorkomen. In ons rapport bij het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat gaan we in op de herstellen versterkingsoperatie in Groningen (Algemene Rekenkamer, 2022a).

Figuur 1 Uitgaven en fiscale regelingen van het Ministerie van BZK in 2021

BZK is verantwoordelijk voor veel fiscale regelingen en geeft veel geld uit aan inkomensoverdrachten

De indeling naar de financiële instrumenten is gebaseerd op gegevens van het Ministerie van Financiën. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens niet gecontroleerd.

De grootste uitgave van het Ministerie van BZK is de huurtoeslag. Met deze inkomensoverdracht is € 4.312 miljoen gemoeid.

Fiscale regelingen zijn een beleidsinstrument en dienen een bepaald doel. Fiscale regelingen zijn een gedeelde verantwoordelijkheid van de minister van Financiën, die verantwoordelijk is voor het budget dat ermee is gemoeid, en de minister die er beleid mee uitvoert. Fiscale regelingen worden niet verantwoord in het jaarverslag van het Ministerie van BZK, maar in het jaarverslag van het Ministerie van Financiën. Ze leiden tot minder belastinginkomsten en daarvoor geldt, anders dan voor uitgaven, zelden een limiet. Kortom: de lusten zijn voor de vakminister, de lasten voor de minister van Financiën. We hebben regelmatig onderzoek gedaan naar fiscale regelingen. Vaak moesten we concluderen dat de doelstellingen vaag zijn, de onderbouwing gebrekkig en het resultaat onduidelijk. Daarom bevelen we in het verantwoordingsonderzoek 2020 aan fiscale regelingen te herzien.

3.

Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK.

We geven oordelen over zowel de rechtmatigheid als de betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie. Een financiële transactie, zoals een uitgave, is rechtmatig als deze voldoet aan relevante Nederlandse en Europese regelgeving. Voldoet een uitgave niet aan deze regelgeving, dan is de uitgave onrechtmatig. De rechtmatigheid van een uitgave is onzeker als onduidelijk is of een uitgave voldoet aan deze regelgeving.

Financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is betrouwbaar als deze overeenkomt met de werkelijk aangegane verplichtingen, gedane uitgaven en gerealiseerde ontvangsten. Ordelijk wil zeggen dat de informatie op een beheerste wijze tot stand is gekomen.

We geven onze oordelen in § 3.1 op totaalniveau van het *Jaarverslag 2021* en in § 3.2 op artikelniveau. We sluiten hiermee aan op het budgetrecht van het parlement. In § 3.3 gaan we in op specifieke aspecten van de financiële informatie over de huurtoeslag.

Hieronder is ons oordeel weergegeven.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2021 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften, met uitzondering van de rechtmatigheid van de verplichtingen en de rechtmatigheid van de samenvattende verantwoordingsstaat baten-lastenagentschappen.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau

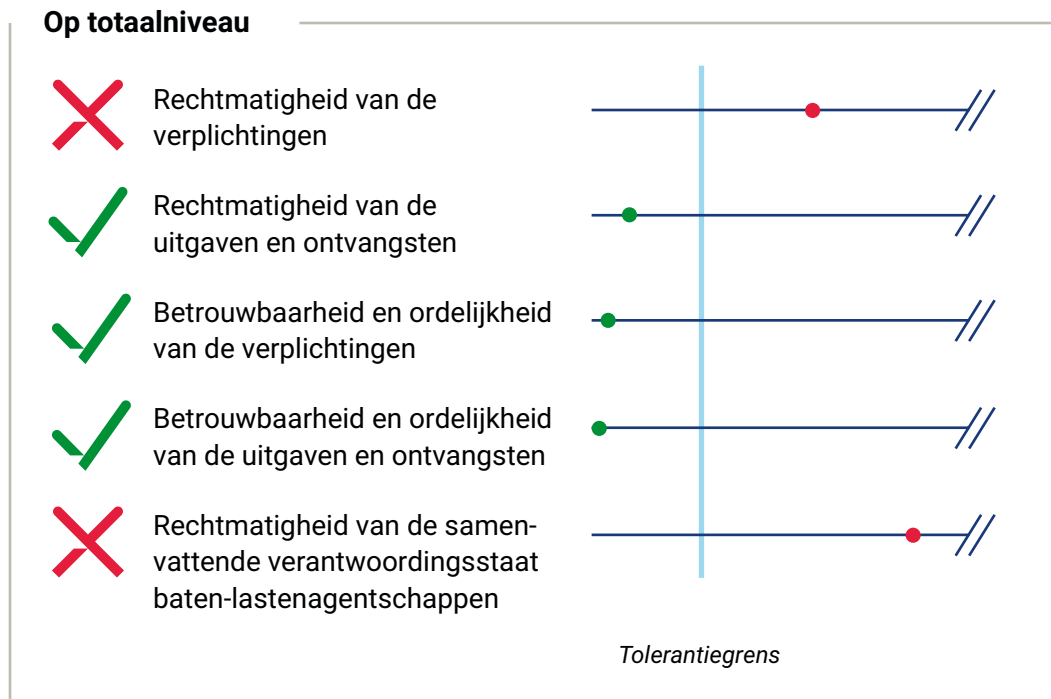
In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK:

- is op totaalniveau rechtmatig, met uitzondering van:
 - de rechtmatigheid van de verplichtingen;
 - de rechtmatigheid van de samenvattende verantwoordingsstaat baten-lastenagentschappen.
- is op totaalniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotverschillen waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van het Ministerie van BZK (VII) in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

Onderstaand is grafisch aangegeven bij welke financiële stromen wel of geen sprake is van overschrijding van de tolerantiegrens (rood respectievelijk groen bolletje). Gedetailleerde informatie over de geconstateerde fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven en ontvangsten staat in afzonderlijke overzichten in bijlage 1.

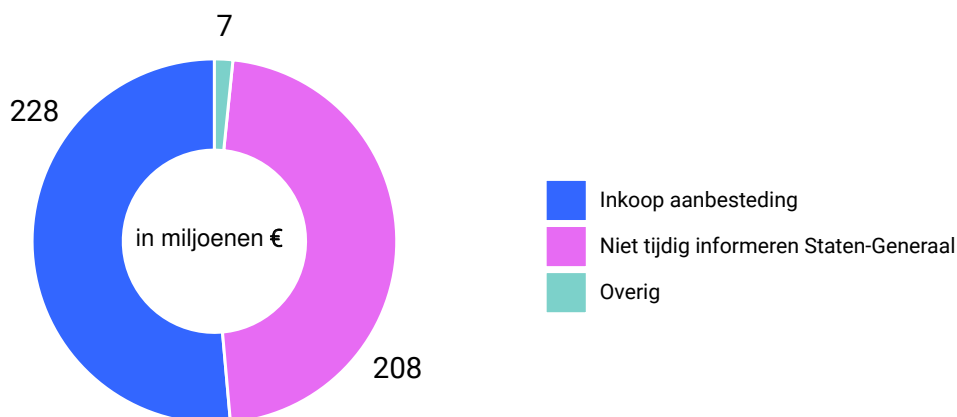

Fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid op totaalniveau van de verplichtingen

Op de artikelen 2, 10 en 11 zijn de fouten en onzekerheden met betrekking tot de rechtmatigheid van de verplichtingen van een zodanige omvang dat deze fouten en onzekerheden gezamenlijk ook de tolerantiegrens van de rechtmatigheid van de verplichtingen in de verantwoordingsstaat op totaalniveau overschrijden. Het totaal aan fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid omvat € 443,3 miljoen. Het gaat om een begrotingsonrechtmatigheid van € 208,4 miljoen en inkoop- en aanbestedingsfouten van € 227,9 miljoen. In § 3.2 gaan wij nader in op de geconstateerde fouten en onzekerheden.

Figuur 2 Fouten en onzekerheden bij verplichtingen Jaarverslag 2021 Ministerie van BZK

Categorie fouten en onzekerheden bij verplichtingen

Fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de samenvattende verantwoordingsstaat baten-lastenagentschappen

De tolerantiegrens voor fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de samenvattende verantwoordingsstaat baten-lastenagentschappen is overschreden. Het totaalbedrag aan fouten en onzekerheden bedraagt € 167,2 miljoen. Het bedrag aan fouten bedraagt € 47,4 miljoen. De fouten zijn met name het gevolg van inkoop- en aanbestedingsfouten. Deze fouten komen voor bij alle agentschappen van het Ministerie van BZK. Het bedrag aan onzekerheden betreft € 119,8 miljoen. De onzekerheden zijn met name het gevolg van de onzekerheid over de volledigheid van de opbrengsten Basisregistratie Personen (BRP) bij het agentschap Rijksdienst voor Identiteitsgegevens voor een bedrag van € 49,6 miljoen (zie verder § 4.3.2 *Opbrengsten RvIG: nog niet zeker of verstuurde facturen kloppen*) en de onzekerheid over de in rekening gebrachte bericht aantallen bij het agentschap Logius voor een bedrag van € 63,7 miljoen (zie verder § 4.5.3 *Nog geen zekerheid over bericht aantallen en facturen Logius*).

Voorbehoud slotverschillen – nog door de Staten-Generaal te autoriseren budgetten

Het bedrag aan verplichtingen dat in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK is opgenomen omvat € 400,1 miljoen aan overschrijdingen op de begrotingsartikelen 2, 5, 6 en 10. Het bedrag aan uitgaven omvat € 2,4 miljoen aan overschrijdingen op de begrotingsartikelen 2 en 5.

Gaan de Staten-Generaal niet akkoord met de daarmee samenhangende slotverschillen, dan moeten wij onze oordelen over de financiële verantwoordingsinformatie mogelijk herzien.

3.2 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK:

- is op artikelniveau rechtmatig, met uitzondering van de artikelen 2, 10 en 11. In deze artikelen hebben we fouten en onzekerheden geconstateerd in de rechtmatigheid van de verantwoording van verplichtingen die de artikelgrens overschrijden;
- is op artikelniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Onderstaand zijn de overschrijdingen op artikelniveau toegelicht.

Op artikelniveau

- Artikel 2: fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de verplichtingen (€ 58,2 miljoen).
- Artikel 10: fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de verplichtingen (€ 323,6 miljoen).
- Artikel 11: fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de verplichtingen (€ 54,2 miljoen).

Fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de verplichtingen van begrotingsartikel 2 Nationale veiligheid

De tolerantiegrens voor fouten en onzekerheden met betrekking tot de rechtmatigheid van de verantwoording van de verplichtingen op artikel 2 is overschreden. Het betreft fouten van € 26,8 miljoen en onzekerheden van € 31,4 miljoen. De fouten en onzekerheden worden veroorzaakt door aanbestedingsfouten.

Fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de verplichtingen van begrotingsartikel 10 Groningen versterken en perspectief

De tolerantiegrens voor fouten en onzekerheden met betrekking tot de rechtmatigheid van de verantwoording van de verplichtingen op artikel 10 is overschreden. Het betreft fouten van € 323,6 miljoen. De fouten worden hoofdzakelijk veroorzaakt door

een beleidsmatige mutatie in de verplichtingen van € 202,0 miljoen die ten onrechte niet (tijdig) is gemeld aan de Kamer (zie verder § 4.5.4. *Versterking begrotingsbeheer nodig*) en fouten bij de inkopen van de Nationaal Coördinator Groningen voor een bedrag van € 115,5 miljoen (zie verder § 4.5.2 *Bedrijfsvoering Nationaal Coördinator Groningen* in ons rapport bij het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat).

Fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de verplichtingen van begrotingsartikel 11 Centraal apparaat

De tolerantiegrens voor fouten en onzekerheden met betrekking tot de rechtmatigheid van de verantwoording van de verplichtingen op artikel 11 is overschreden. Het betreft fouten van € 54,2 miljoen. De fouten worden hoofdzakelijk veroorzaakt door onrechtmatige verlenging van rijksbrede raamovereenkomsten waarvan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat eigenaar is.

3.3 Specifieke aspecten financiële informatie

3.3.1 Inherente onzekerheid bij uitvoering toeslagen

De uitvoering van de huurtoeslag vindt plaats door Toeslagen (onderdeel van het Ministerie van Financiën). Bij de uitvoering van de toeslagen door Toeslagen is sprake van een inherente onzekerheid over de juistheid en rechtmatigheid van de toeslaguitgaven in verband met de afhankelijkheid van door toeslagengerechtigden verstrekte informatie aan de Belastingdienst.

In ons rapport *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)* (Algemene Rekenkamer, 2022) hebben wij geconstateerd dat de uitvoering van het toezicht- en handhavingsbeleid bij Toeslagen in 2021 onder druk heeft gestaan. Dit was onder andere het gevolg van beperking van toezicht in verband met capaciteitstekorten en de in 2020 gestopte verwerkingsprocessen van fraudesignalen als gevolg van de problematiek met de Fraude Signalering Voorziening (FSV) van de Belastingdienst. Het exact kwantificeren van deze onzekerheid is door het kwalitatieve karakter van de analyse en het ontbreken van informatie niet goed mogelijk. Bij het Ministerie van Financiën leidt – voor de belastingontvangsten – de grotere onzekerheid in 2021 tot een beperking in ons financiële oordeel.

Bij de toeslagenuitgaven constateren we in mindere mate beperkingen in het toezicht dan bij de belastingontvangsten. De impact van de onzekerheid is dan ook beperkter. Daarom brengen wij bij het Ministerie van BZK geen beperking aan in ons financiële oordeel. Voor een nadere toelichting op deze problematiek verwijzen wij naar ons

rapport *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)* (Algemene Rekenkamer, 2022).

3.3.2 Wettelijke grondslag kwijtschelding toeslagenvorderingen ontbreekt nog

De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) is opgericht om herstel- en compensatiebetalingen uit te betalen aan gedupeerden van de toeslagenaffaire. Om deze herstelregelingen snel uit te kunnen voeren heeft de minister van Financiën in 2021 besluiten genomen die, vooruitlopend op wetgeving, door UHT in uitvoering zijn genomen. Onderdeel van deze besluiten is het kwijtschelden van openstaande vorderingen huurtoeslag op gedupeerden van de toeslagenaffaire, die op de saldi-balans van het Ministerie van BZK worden verantwoord. Ten tijde van het onderzoek is voor zover wij na kunnen gaan het doel van de minister van Financiën om medio 2022 een wetsvoorstel in te dienen dat – na instemming van de Staten-Generaal – de wettelijke grondslag (codificering) van het beleid, de uitvoering ervan en de daaraan verbonden uitgaven met terugwerkende kracht moet gaan vormen.

Een beginsel van de democratische rechtsstaat is dat een minister geen uitgaven mag doen of verplichtingen mag aangaan, tenzij daar toestemming voor is gegeven door parlement. De uitgaven die de minister van Financiën heeft gedaan, hebben derhalve een wettelijke grondslag nodig om als rechtmatig te worden aangemerkt. Dat de minister van Financiën de Staten-Generaal heeft geïnformeerd over de herstelregelingen en de Staten-Generaal de incidentele suppletoire begrotingen heeft goedgekeurd die aan deze regelingen ten grondslag liggen, doet hier niets aan af. Aangezien de wettelijke grondslag niet aanwezig is en artikel 31bis van de Awir kwijtschelding van toeslagenvorderingen expliciet verbiedt, dienen wij formeel de kwijtschelding van openstaande vorderingen huurtoeslag als onrechtmatig aan te merken. Voor een nadere toelichting op deze problematiek verwijzen wij naar ons rapport *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)* (Algemene Rekenkamer, 2022).

Ons oordeel wijkt hiermee af van de beoordeling die de minister zelf over de rechtmatigheid geeft in zijn bedrijfsvoeringsparagraaf in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Financiën. Hierin licht de minister toe dat de kans bestaat dat het wetsvoorstel, waarin de beleidsbesluiten worden gecodificeerd, niet wordt aangenomen door de Staten-Generaal en dat als deze situatie zich voordoet de aangegane verplichtingen, uitgaven en kwijtscheldingen onrechtmatig zijn.

Ons oordeel over de kwijtscheldingen is een rechtmatigheidsoordeel over de financiële transacties die verband houden met deze herstelregelingen. Ons oordeel heeft daarom geen gevolgen voor de ouders die op grond van de herstelregelingen herstel- en/of compensatiebetalingen hebben ontvangen en doet geen afbreuk aan de beschikkingen voor ouders die op grond van het beleidsbesluit door UHT zijn afgegeven.

3.3.3 Kwijtschelding publieke schulden in saldibalans

Onderdeel van de hersteloperatie toeslagen is de kwijtschelding van publieke schulden. Op grond van het Besluit uitbreiding Catshuisregeling Kinderopvangtoeslag is in 2021 gestart met het kwijtschelden van vorderingen aan gedupeerden van de toeslagen-affaire. De hersteloperatie is echter nog volop aan de gang en ook na 2021 zullen nog publieke schulden worden kwijtgescholden.

Op de saldibalansen worden vorderingen pas afgeboekt nadat de kwijtschelding heeft plaatsgevonden. Aangezien eind 2021 nog niet alle vorderingen huurtoeslag op gedupeerden waren kwijtgescholden, stonden deze nog gedeeltelijk op de saldibalans. Hierdoor is bij de vorderingen op de saldibalans van het Ministerie van BZK deels nog onzeker of deze nog worden ontvangen of dat deze zullen worden kwijtgescholden. De omvang van deze onzekerheid kan op dit moment nog niet worden gekwantificeerd. Voor een nadere toelichting op deze problematiek verwijzen wij naar ons rapport *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)* (Algemene Rekenkamer, 2022).

Deze bevinding doet geen afbreuk aan ons oordeel over de rechtmatigheid van deze openstaande vorderingen. De saldibalansen van de departementen geven ook een getrouw beeld over de openstaande vorderingen eind 2021.

4.

Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). We beschrijven kort in hoeverre de situatie is veranderd vergeleken met 2020 en we staan stil bij enkele belangrijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van het ministerie (§ 4.1). Aansluitend geven we een oordeel over de door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering (§ 4.2). In de daaropvolgende paragrafen beschrijven we de (opgeloste) onvolkomenheden meer in detail en bespreken we belangrijke risico's en aandachtspunten. We sluiten dit hoofdstuk af met ons oordeel over de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering die de minister van BZK in het *Jaarverslag 2021* verstrekt (§ 4.6).

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Veel problemen in de eigen bedrijfsvoering zijn in 2021 opgelost

De bedrijfsvoering van de minister van BZK stond er in 2021 een stuk beter voor dan de jaren daarvoor. In 2020 had het Ministerie van BZK nog het hoogste aantal onvolkomenheden van alle ministeries, 10 in totaal (Algemene Rekenkamer, 2021a). In 2021 zijn 5 onvolkomenheden opgelost en zijn er geen nieuwe bijgekomen. Dit komt vooral doordat het Ministerie van BZK in 2021 een aantal meerjarige verbetertrajecten tot een goede einde heeft gebracht. Daarbij heeft het geholpen dat de minister in 2021 de voortgang van verbetertrajecten beter heeft bewaakt. Voor alle onvolkomenheden en aandachtspunten zijn plannen opgesteld en een nieuw ingestelde commissie heeft de uitvoering van deze plannen kritisch gevolgd. De minister heeft de kritische reflectie van deze commissie gebruikt om bij te sturen waar dat nodig was.

De halvering van het aantal onvolkomenheden bij het Ministerie van BZK ging uiteraard niet over een nacht ijs, maar is desondanks opmerkelijk. Het illustreert dat een substantiële verbetering in de bedrijfsvoering bij de rijksoverheid mogelijk is.

Het is belangrijk om de aandacht voor het voorkomen en oplossen van problemen niet te laten verslappen. Bij belangrijke sharedserviceorganisaties in het IT-domein bestaan langlopende problemen, die extra aandacht vragen. Verder zijn de bewindslieden deze kabinetsperiode gestart met veel plannen, onder meer op het terrein van de woningmarkt. Het risico is reëel dat ambities en beschikbare capaciteit uit balans raken. Om nieuwe onvolkomenheden te voorkomen is het nodig om scherp prioriteiten te stellen, risico's te analyseren, de voortgang van verbetertrajecten grondiger te volgen en duidelijk aan te geven hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld tussen organisatieonderdelen en de centrale controlfunctie.

Beter zicht op IT-systemen

Net als veel andere ministeries had het Ministerie van BZK voorheen weinig zicht op het functioneren van de IT-systemen die het gebruikt. In 2021 is dit inzicht aanzienlijk verbeterd. Het Ministerie van BZK kan hierdoor veel beter zijn voorbeeldfunctie vervullen richting andere ministeries.

Op het gebied van de beveiliging van IT-systemen weet het ministerie nu bij welke systemen, welke beveiligingsrisico's spelen. Hierdoor kan het bijsturen waar dat nodig is. De wijze waarop het ministerie hierover intern informatie deelt, kan als voorbeeld dienen voor andere departementen. Ook weet het ministerie nu beter wanneer er onderhoudsactiviteiten bij een IT-systeem moeten plaatsvinden. Hierdoor kan het beter voorkomen dat oude systemen storingen gaan vertonen of te weinig flexibel worden.

Voorbeeld van een verouderd IT-systeem: Digipoort

Door het IT-systeem Digipoort kunnen bedrijven wettelijk verplichte gegevens gemakkelijk uitwisselen met instanties als de Kamer van Koophandel, de Belastingdienst en UWV. Het Ministerie van BZK beheert Digipoort. Voorgaande jaren stuurde de minister nog onvoldoende op de levensduur van dit systeem. Al enige jaren is Digipoort technisch verouderd en aan vervanging toe. Het Ministerie van BZK is pas in 2021 begonnen met de herbouw. Volgens de planning wordt de nieuwe Digipoort in 2023 opgeleverd. In de tussentijd is het huidige Digipoort beperkt wendbaar en is het niet mogelijk om grote wijzigingen door te voeren.

Te weinig voortgang bij opstellen van kwaliteitskaders en te weinig zicht op de naleving

De minister van BZK is niet alleen verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering van het eigen departement. Ze heeft daarnaast een coördinerende rol voor een goed functionerende rijksdienst. Die rol is vooral op het IT-domein van belang. De bedrijfsvoering van het Rijk leunt steeds zwaarder op IT-systemen. Uitval of problemen bij deze systemen hebben grote effecten.

Het Ministerie van BZK heeft als taak om eenduidige kwaliteitskaders voor IT-systemen op te stellen en erop toe te zien dat alle ministeries aan deze eisen voldoen. Op deze terreinen heeft de minister van BZK de afgelopen jaren verschillende activiteiten ontplooid. Zo is in 2021 de *I-strategie Rijk* uitgebracht en is het *Besluit CIO-stelsel Rijksdienst* verschenen (BZK, 2021a; BZK, 2021b). Verder heeft de minister van BZK acties in gang gezet om structureel inzicht te krijgen in de uitgaven aan het beheer van IT-systemen.

Wanneer we deze acties afzetten tegen de uitdagingen die er zijn, is het tempo niet hoog genoeg. De minister van BZK boekt te weinig voortgang met het uitwerken en waar nodig aanvullen van kwaliteitskaders. Ook heeft de minister te weinig zicht op de mate waarin ministeries in de praktijk voldoen aan opgestelde kaders. Het is naar onze opvatting tijd dat de minister een volgende stap zet in de ontwikkeling van haar rol in het CIO-stelsel en met meer focus stimuleert dat ministeries het beheer van hun IT-systemen verbeteren.

Voorbeeld van ontbrekend kwaliteitskader

Steeds meer ministeries maken gebruik van clouddienstverlening. Hun software en data staan daarbij niet op eigen servers, maar ze gebruiken de servers van een externe partij. Het gebruik van clouddienstverlening kan per beleidsveld verschillen, maar er zijn vraagstukken die voor alle departementen relevant zijn, zoals:

- Hoe voorkomt de rijksoverheid een te grote afhankelijkheid van één provider?
- Hoe wordt omgegaan met de risico's die volgen uit Amerikaanse wet- en regelgeving?
- Hoe krijgen gebruikers voldoende inzicht in de naleving van wet- en regelgeving (ADR, 2022)?

Al in 2010 nam de Tweede Kamer een motie aan die de regering opriep een strategie voor de hele Nederlandse overheid te ontwikkelen voor *cloud computing* (Van der Burg, 2010). Sindsdien werkt het Ministerie van BZK aan een aanpak voor het gebruik van cloud computing voor het Rijk. Voor verschillende departementen duurt dit echter te lang. Zij zijn daarom zelf begonnen om hiervoor beleid op te stellen. Het is echter niet handig en efficiënt wanneer departementen ieder voor zich het wiel gaan uitvinden.

De uitdagingen op het terrein van de digitale rijksoverheid zijn groot en bovendien sterk in beweging. Daarom is het belangrijk dat de minister van BZK prioriteiten stelt, op korte termijn meerjarige plannen van aanpak uitwerkt voor de uit te voeren activiteiten en de rijksbrede verantwoordelijkheid richting andere departementen minder vrijblijvend invult.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De onderdelen van de bedrijfsvoering van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die wij hebben onderzocht, voldeden in 2021 aan de gestelde eisen, met uitzondering van 5 onvolkomenheden.

Onvolkomenheden bij Ministerie van BZK

Bestaande onvolkomenheden	2018	2019	2020	2021	
1. SSC-ICT beveiliging IT-componenten	✗	✗	✗	✗	▶
2. Opbrengsten RvIG	✗	✗	✗	✗	▶
3. Rijksbreed IT-beheer	✗	✗	✗	✗	
4. Voorschotten agentschappen		✗	✗	✗	▶
5. Coördinatie SiSa-controle			✗	✗	▶
Opgeloste onvolkomenheden					
6. SSC-ICT gebruikersbeheer	✗	✗	✗	✓	
7. IT-beheer P-Direkt-systemen	✗	✗	✗	✓	
8. Informatiebeveiliging kerndepartement	✗	✗	✗	✓	
9. Toepassing decentralisatie-uitkeringen	✗	✗	✗	✓	
10. Verplichtingenbeheer			✗	✓	

✗ Onvolkomenheid
 ✗ Ernstige onvolkomenheid
 ✓ Opgelost: de maatregelen die zijn uitgevoerd om de onvolkomenheid op te lossen, werken
 ▶ Er is in het afgelopen jaar ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid
 || Er is in het afgelopen jaar weinig/geen ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid

4.3 Onvolkomenheden

4.3.1 Beveiliging van componenten bij SSC-ICT nog niet op orde

SSC-ICT is een sharedserviceorganisatie van BZK voor het Rijk die voor meerdere departementen IT-systemen inricht en onderhoudt. Deze IT-systemen kennen onderliggende componenten, zoals databases, die beveiligd moeten zijn tegen ongeautoriseerde toegang, wijzigingen of dataverlies. Al geruime tijd heeft SSC-ICT de beveiliging van componenten niet op orde. Op papier heeft het uitgewerkt hoe de interne beheersorganisatie zou moeten functioneren. SSC-ICT is ook begonnen deze plannen in praktijk te brengen. De kwaliteitsbeheersing in de praktijk is echter nog onvoldoende verbeterd. Daarom handhaven wij de onvolkomenheid.

Voor de beveiliging van componenten is het belangrijk om risicogericht te handelen en afgewogen besluiten te nemen over de inrichting en configuratie van de IT-infrastructuur. Sinds 2018 beoordelen we de beveiliging van componenten bij

SSC-ICT als een onvolkomenheid (Algemene Rekenkamer, 2019). In 2020 is SSC-ICT begonnen om planmatig structurele verbeteringen door te voeren. Ook werkt het sindsdien aan een betere interne beheersorganisatie via het zogenoemde Three Lines Model. Door middel van een In Control Framework worden de tweede- en derdelijnscontrolefuncties sterker geïntegreerd binnen SSC-ICT.

Effect van maatregelen in de praktijk nog onvoldoende zichtbaar

In 2021 waren nog niet alle minimale eisen voor de informatiebeveiliging opgesteld (*security baselines*). De werkzaamheden hiervoor lopen door in 2022. Uit een periodieke audit bleek verder dat bij 3 van de 4 belangrijke ERP-systemen die SSC-ICT beheert de beveiliging over de hele lijn gezien van onvoldoende niveau was. Deze bevindingen maken duidelijk dat de verbeteringen die in opzet zijn gerealiseerd, in de praktijk nog onvoldoende effect hebben.

Verder vond in 2021 een belangrijke verstoring plaats in de databaselogging van SAP 3F. Gedurende een lange periode werd niet automatisch vastgelegd wie welke aanpassingen doorvoerde in de database. Hierdoor was het niet mogelijk om bepaalde onderdelen te controleren en dit is van invloed geweest op de auditresultaten voor het gebruikersbeheer. Deze verstoring toont aan dat er extra aandacht nodig is voor het monitoren van informatiebeveiligingsmaatregelen (*security monitoring*).

De organisatorische ontwikkelingen binnen SSC-ICT helpen op lange termijn om tot een structurele oplossing te komen van de onvolkomenheid. Deze ontwikkelingen waren eind 2021 nog niet afgerond en lopen door in 2022.

Aanbevelingen

We bevelen de minister aan om de plannen voor het versterken van de interne beheersorganisatie via het Three Lines Model in de praktijk te brengen door:

- de interne controles, uitgevoerd door de tweede en derde lijn binnen SSC-ICT, te versterken;
- de tweedelijnscontroles uit te voeren op basis van het opgestelde In Control Framework.

De interne auditdienst van SSC-ICT voert nu de activiteiten uit die voorheen door de Auditdienst Rijk werden gedaan. We bevelen aan om voor de vastlegging en monitoring van auditbevindingen dezelfde aanpak te hanteren als de Auditdienst Rijk gebruikte. Ten slotte bevelen we aan om de *security monitoring* te verbeteren door nauwgezet te monitoren of de *logging* op databases naar behoren functioneert.

4.3.2 Opbrengsten RvIG: nog niet zeker of verstuurde facturen kloppen

Al 4 jaar is niet zeker of de bedragen kloppen die de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens bij (overheids)organisaties in rekening brengt voor het gebruik van informatie uit de centrale databank met persoonsgegevens. Controles op de juistheid en volledigheid van de gebruikte gegevens zijn verbeterd, maar verdere stappen zijn noodzakelijk. Daarom handhaven wij de onvolkomenheid.

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) is een agentschap van het Ministerie van BZK. Deze dienst beheert onder andere de Basisregistratie Personen (BRP). In de BRP zijn van alle inwoners van Nederland de persoonsgegevens opgeslagen, zoals de naam, de geboortedatum, het woonadres en het burgerservicenummer. Een groot aantal organisaties in het publiek domein, op rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau maakt gebruik van gegevens in deze databank, bijvoorbeeld om stembiljetten te versturen, het recht op een uitkering te bepalen en oproepen voor een vaccinatie te versturen. In totaal verstuurt de RvIG elk jaar meer dan 150 miljoen berichten met gegevens uit het BRP naar onder meer de Belastingdienst, de politie en zorgverzekeraars. Deze organisaties betalen hiervoor jaarlijks een bedrag aan de RvIG, naar rato van het aantal berichten dat zij hebben ontvangen.

Al in het verantwoordingsonderzoek over 2018 constateerden we dat de RvIG onvoldoende controleert of het aantal berichten klopt, dat het in rekening brengt (Algemene Rekenkamer, 2019). Hierdoor bestaat het risico dat sommige organisaties te veel en andere te weinig betalen. Ook konden wij hierdoor niet met zekerheid vaststellen of het bedrag klopt, dat de RvIG als opbrengsten heeft opgenomen in de verantwoording. De opbrengsten voor het BRP beoordeelden wij als onzeker.

Controles uitbestede diensten is bij 1 van de 2 organisaties verbeterd

Het proces dat leidt tot registratie van het aantal uitgewisselde BRP-berichten is uitbesteed aan 2 partijen, namelijk de Dienst ICT Uitvoering (DICTU), een agentschap van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, en een private partij. Om ervoor te zorgen dat de cijfers over het aantal uitgewisselde berichten aantoonbaar betrouwbaar zijn, is het noodzakelijk dat de RvIG met beide organisaties afspraken maakt over het afleggen van verantwoording over het functioneren van de uitbestede processen.

Vorig jaar zei de minister toe dit probleem in 2021 op te lossen door de controles bij beide organisaties te verbeteren. Voor het private bedrijf is dit ook gelukt. Met dit bedrijf heeft de RvIG afspraken gemaakt. De normen voor de interne beheersing van

het aantal berichten zijn vastgelegd in een normenkader en er is in 2021 onderzocht (via een assuranceopdracht) of de beheersmaatregelen voldoen aan dit normenkader.

Om de informatie over het aantal berichten aantoonbaar betrouwbaar te krijgen, is het noodzakelijk dat ook de controles bij de andere organisatie, DICTU, worden verbeterd. Bij deze organisatie is in 2021 door externe omstandigheden echter een vertraging opgetreden in de uitvoering van benodigde activiteiten. Voor DICTU zijn nog verdere stappen nodig, zoals het in overleg met de RvIG compleet maken van het te hanteren normenkader en het daadwerkelijk uitvoeren van de verbeterde controles. RvIG en DICTU zijn van plan deze acties in 2022 uit te voeren.

4.3.3 Prioritering en daadkracht nodig voor rijksbreed IT-beheer

De bedrijfsvoering en dienstverlening van de rijksoverheid is afhankelijk van goed functionerende IT-systemen. De minister van BZK moet meer daadkracht tonen en haar rijksbrede rol in het CIO-stelsel planmatiger en doortastender invullen. Omdat zij dit tot nu toe onvoldoende heeft gedaan, handhaven wij de onvolkomenheid.

De bedrijfsvoering van het rijk is grotendeels gedigitaliseerd. Activiteiten zoals de inkoop van defensiematerieel, de personeelsadministratie van alle rijksambtenaren en de communicatie met burgers en bedrijven, zijn volledig afhankelijk van goed functionerende IT-systemen. Wanneer ministeries deze systemen niet goed beheren bestaan er risico's voor de betrouwbaarheid en continuïteit van de bedrijfsvoering en voor de dienstverlening aan burgers en ondernemers.

In het verantwoordingsonderzoek beoordelen we risicogericht de kwaliteit van het IT-beheer bij ministeries.

Wat verstaan we onder goed IT-beheer?

In ons onderzoek naar de kwaliteit van IT-beheer ligt de focus op de volgende 4 beheerdomeinen:

- *Autorisatiebeheer*

Gebuikers van IT-systemen hebben uitsluitend toegang tot de functionaliteiten die ze nodig hebben om hun taken te kunnen uitvoeren.

- *Wijzigingsbeheer*

Wijzigingen in applicaties vinden op een beheerste wijze plaats.

- *Beveiliging van componenten*

Overbodige functies in besturingssystemen zijn uitgeschakeld en de software is bijgewerkt naar de meest recente, veiligere versie.

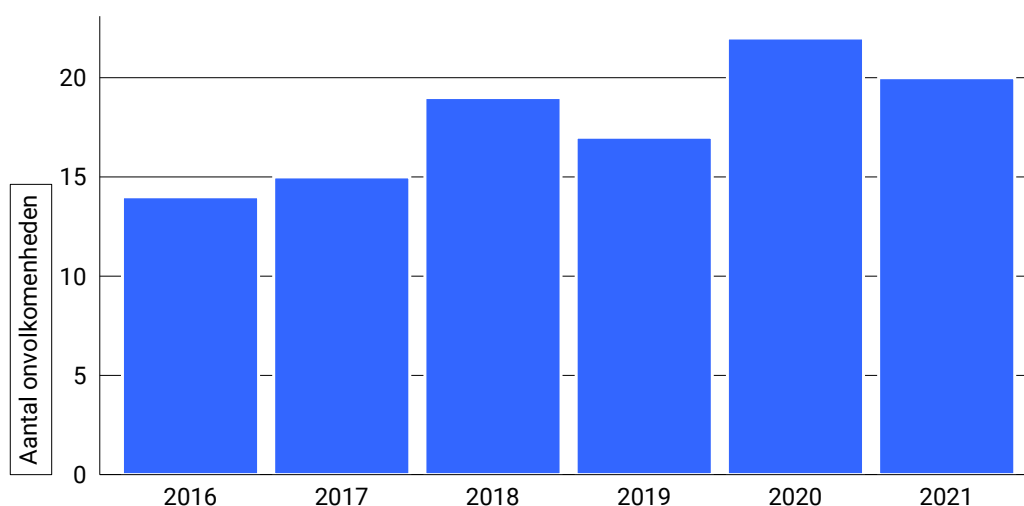
- *Back-up & recovery*

Er zijn actuele reservekopieën van digitale systemen en bestanden. Regelmatig wordt getest of deze kopieën daadwerkelijk succesvol kunnen worden teruggezet.

In 2021 constateren we bij alle ministeries in totaal 46 onvolkomenheden. Hiervan hebben er 20 een relatie met de digitalisering van de rijksoverheid (IT-beheer, inclusief informatiebeveiliging). In de afgelopen 6 jaar is sprake van een verslechtering, zie figuur 3.

Figuur 3 Historisch verloop onvolkomenheden IT-domein (2016-2021)

In 2021 20 onvolkomenheden in het IT-domein

Het niet goed beheersen van IT-systemen zorgt ervoor dat:

- een ministerie niet kan garanderen dat de (financiële) informatie in de systemen betrouwbaar is;
- kwaadwillenden toegang kunnen krijgen tot systemen en daar gegevens kunnen manipuleren;
- systemen kunnen uitvallen waardoor de dienstverlening (tijdelijk) moet worden stopgezet.

Om de beheersing van IT-systemen op orde te brengen zijn in de eerste plaats de betreffende ministers aan zet. Aanvullend hierop heeft de minister van BZK ook een rol. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering van het Rijk heeft zij als taak om aan te geven aan welke eisen het IT-beheer moet voldoen (de kaderstellende

rol) en moet zij nagaan of de beheersing ook aan deze eisen voldoet (de toezichthoudende rol). In de afgelopen jaren gaf de minister van BZK naar ons oordeel een te beperkte invulling aan deze rijksbrede taken. Zij boekt voortgang, maar de minister laat nog onvoldoende zien dat ze toewerkt naar een meer daadkrachtige invulling van de kaderstellende en de toezichthoudende rol.

Vanuit haar kaderstellende rol heeft zij in 2021 diverse activiteiten uitgevoerd. Voor het IT-beheer is relevant dat voor het beheerdomein back-up & recovery een rijksbreed verkennend onderzoek is uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek is een advies opgesteld om de huidige kaders aan te scherpen en aan te vullen. Dit is een eerste, bescheiden stap om de bestaande kaders te optimaliseren. Het tempo is echter niet hoog genoeg naar ons oordeel. De minister zou ook voor andere beheerdomeinen gericht moeten toewerken naar inzicht in de gebruikswaarde: waar zijn bestaande kaders toereikend en waar is het nodig om deze aan te vullen?

De toezichthoudende rol kan de minister met verschillende soorten activiteiten invullen. Via gesprekken en het delen van goede voorbeelden kan zij ministeries ondersteunen om het beheer te verbeteren. Zij kan ook meer sturende activiteiten uitvoeren, zoals het uitvragen van informatie, op basis daarvan gericht adviseren over uit te voeren verbeteracties en waar nodig opschalen. Tot nu toe kiest de minister vooral voor activiteiten met naar ons oordeel een vrijblijvend karakter.

Aanbevelingen

We bevelen de minister aan om een volgende stap te zetten in de manier waarop zij haar rijksbrede rol in het CIO-stelsel van het rijk invult en daarbij steeds te vertrekken vanuit wat nodig is om te bevorderen dat ministeries de risico's ten aanzien van IT-systemen in voldoende mate beheersen.

Meer concreet bevelen wij de minister aan om:

- per beheerdomein een meerjarige plan op te stellen voor het, waar dat nodig is, aanvullen van bestaande kaders;
- per beheerdomein aan te geven welke soorten toezichthoudende activiteiten nodig zijn en deze planmatig uit te voeren;
- uit te werken hoe zij op de lange termijn structureel inzicht wil krijgen in de kwaliteit van het beheer van alle belangrijke IT-systemen van de rijksoverheid.

4.3.4 Verbeteringen voorschottenbeheer agentschappen doorgevoerd

In 2021 is de minister van BZK voortvarend aan de slag gegaan met onze aanbevelingen. Ze heeft de problemen nader onderzocht en eind 2021 diverse verbetermaatregelen doorgevoerd. Of deze maatregelen de beoogde effecten opleveren, zal nog moeten blijken. Wij handhaven daarom de onvolkomenheid.

Agentschappen zijn verzelfstandigde organisaties binnen een ministerie die producten of diensten leveren. Uit de begroting van het Ministerie van BZK worden de activiteiten van agentschappen gefinancierd door voorschotten te verstrekken. Wanneer het verstrekte voorschot aanzienlijk hoger is dan wat het agentschap nodig heeft, is sprake van het (onbewust) parkeren van begrotingsgeld. Om dit risico tegen te gaan moet het ministerie vooraf nagaan of de hoogte van het voorschot aansluit op de liquiditeitsbehoefte van een agentschap. Een agentschap moet de liquiditeitsbehoefte onderbouwen met een gedetailleerde begroting. Daarnaast is het belangrijk dat de minister nagaat of de afspraken, waaronder de bijdragen zijn verstrekt, worden nageleefd.

In het verantwoordingsonderzoek 2019 constateerden wij diverse tekortkomingen in het beheer van voorschotten (Algemene Rekenkamer, 2020). In 2020 was het ministerie gestart met het verbeteren van het voorschottenbeheer voor enkele agentschappen. We drongen er toen op aan om dit bij alle agentschappen te verbeteren (Algemene Rekenkamer, 2021a). In 2021 heeft het ministerie de verstrekking van voorschotten bij alle agentschappen nader onderzocht. Vervolgens zijn de werkinstructies en processen aangepast. Hierbij is verduidelijkt hoe een agentschap de liquiditeitsbehoefte op opdrachtniveau kan aantonen en op welk moment het ministerie een voorschot kan verstrekken. Ook zijn afspraken over (tussentijdse) rapportages aangepast.

In 2021 heeft het ministerie ook verbeteringen aangebracht in de periodieke managementinformatie en tussentijdse monitoring waardoor er nu inzicht is in de uitbetaalde voorschotten, de toekomstige betalingen en de vaststellingstermijnen. In 2022 moet blijken in hoeverre de getroffen maatregelen daadwerkelijk effectief zijn.

4.3.5 Beleid SiSa-controles verbeterd

Specifieke uitkeringen worden vanuit het rijk verstrekt aan gemeenten en provincies. Aan specifieke uitkeringen zijn voorwaarden verbonden. Gemeenten en provincies verantwoorden zich jaarlijks over de besteding van specifieke uitkeringen via het SiSa-systeem. SiSa staat voor single-information-single-audit. Dit betekent dat

provincies en gemeenten over alle van de ministeries ontvangen specifieke uitkeringen eenmalige informatie verstrekken en dat de controle van de accountant van de provincie dan wel de gemeente volstaat. Om te beoordelen of de accountants hun werk volgens de eisen uitvoeren, laat het Ministerie van BZK hun werk steekproefsgevijs beoordelen. In 2021 heeft het Ministerie van BZK de aanpak van deze kwaliteitscontrole verhelderd en versterkt in een visiedocument en heeft het ministerie een begin gemaakt met het doorvoeren van verbeteringen. Enkele punten vragen nog extra aandacht.

De minister van BZK is verantwoordelijk voor het functioneren van het rijksbrede SiSa-systeem. Daar hoort ook de beoordeling (review) van de kwaliteit van het werk van de provinciale en gemeentelijke accountants bij. Deze reviews laat het ministerie jaarlijks uitvoeren door de Auditdienst Rijk (ADR). In het verantwoordingsonderzoek 2020 hebben wij de wijze waarop de minister haar coördinerende rol voor het SiSa-systeem invult, aangemerkt als onvolkomenheid (Algemene Rekenkamer, 2021a). We constateerden dat het ministerie signalen over risico's onvoldoende betrok bij de selectie van de te reviewen uitkeringen, te weinig reviews liet uitvoeren en niet inzichtelijk maakte hoe het bevindingen uit de reviews opvolgde.

Verbeteractiviteiten in 2021

De minister heeft haar visie op de uit te voeren reviews in 2021 uitgewerkt en vastgelegd. In dit visiedocument komen alle belangrijke onderwerpen aan de orde. Met deze visie heeft de minister haar verantwoordelijkheid voor het SiSa-systeem in opzet goed ingevuld.

In 2021 heeft het ministerie ook onderdelen van het reviewbeleid in de praktijk verbeterd. Zo is het aantal uitgevoerde reviews verhoogd van 10 naar 25 en is bij departementen informatie opgevraagd om risicovolle uitkeringen in kaart te kunnen brengen. Wel is er nog een aantal aandachtspunten waar de minister onvoldoende invulling aan heeft gegeven, zoals een actieve betrokkenheid bij de totstandkoming van de risicoanalyse en de reviewselectie.

In 2022 kan het ministerie de coördinatie van de SiSa-reviews voor het eerst in zijn geheel uitvoeren volgens het opgestelde visiedocument. Pas dan kunnen wij vaststellen of de probleempunten ook daadwerkelijk zijn verbeterd.

Aanbevelingen

Wij bevelen de minister van BZK het volgende aan:

- Wees actief betrokken bij de totstandkoming van de risicoanalyse en de reviewselectie.
- Neem het stijgende aantal en de financiële omvang van de specifieke uitkeringen mee bij het bepalen van het aantal deelwaarnemingen.
- Neem richting andere ministeries naast de adviserende rol ook de monitorende rol op bij de opvolging van ontoereikende accountantscontroles.

4.4 Opgeloste onvolkomenheden

4.4.1 Onvolkomenheid gebruikersbeheer SSC-ICT opgelost

SSC-ICT heeft met een gericht plan voor gebruikersbeheer en het organisatorische transitietraject verbeteringen doorgevoerd die hebben geleid tot het in voldoende mate oplossen van de onvolkomenheid.

Het agentschap SSC-ICT is een grote IT-organisatie die diensten verleent aan meerdere departementen. Voor de 4 belangrijke IT-systemen zijn er dit jaar geen grote afwijkingen geconstateerd tijdens de werkzaamheden van de jaarrekeningcontrole. SSC-ICT heeft opvolging gegeven aan de vastgestelde tekortkoming op het gebied van het gebruikersbeheer. Risicoreductie verloopt nu gestructureerd. SSC-ICT schat in hoe hoog risico's zijn en bepaalt hoe het omgaat met deze risico's.

SSC-ICT werkt aan fundamentele oplossingen en voert organisatorische wijzigingen door die verder reiken dan de bevindingen van de Auditdienst Rijk. Er zijn gedurende 2021 meerdere structurele ontwikkelingen in gang gezet en dit heeft geleid tot geringe afwijkingen op het gebied van het gebruikersbeheer. Wel merken wij op dat het afgelopen controlejaar een verstoring heeft plaatsgevonden op de *logging* voor SAP 3F, waardoor 1 deelnorm van het gebruikersbeheer bij dit systeem niet volledig getoetst kon worden.

4.4.2 IT-beheer P-Direktsystemen in voldoende mate op orde

Het beheer van belangrijke IT-systemen voor de personeelsadministratie van de rijksoverheid is in voldoende mate op orde gebracht. Hiermee is de onvolkomenheid opgelost.

P-Direkt is een agentschap van het Ministerie van BZK. Het is verantwoordelijk voor de personeelsadministratie en de salarisverwerking van alle rijksambtenaren. Hiervoor maakt P-Direkt gebruik van verschillende IT-systemen. Het beheer van de

2 belangrijke IT-systemen voor de personeelsadministratie) en de salarisverwerking is deels uitbesteed aan SSC-ICT. Voor P-Direkt verzorgt SCC-ICT het technisch applicatiebeheer, de *hosting* en de *housing* van beide informatiesystemen.

Sinds 2017 is het IT-beheer van P-Direkt een onvolkomenheid. P-Direkt borgde onvoldoende de vertrouwelijkheid en de kwaliteit van de gegevens van ambtenaren in de systemen en daarmee de juistheid van de salarisbetalingen.

De afgelopen jaren heeft P-Direkt gewerkt aan verbeteringen. In 2021 heeft P-Direkt de interne beheersing verder op orde gebracht door het uitvoeren van risicoanalyses, procesbeoordelingen en interne controles. De doorgevoerde verbeteringen zijn zichtbaar in de overwegend positieve uitkomsten van een uitgevoerd assuranceonderzoek over 2021. P-Direkt heeft de interne beheersing van de IT-systemen op een zodanig niveau gebracht dat P-Direkt aantoonbaar in control is op het IT-beheer van de P-Direktsystemen. Daarom heffen we de onvolkomenheid op.

Het deel van het beheer dat door SSC-ICT voor de genoemde IT-systemen wordt uitgevoerd is nog niet op orde. Deze problemen betrekken we bij de onvolkomenheid over de beveiliging van IT-componenten door SSC-IT, zie § 4.3.1.

4.4.3 BZK heeft risico's informatiebeveiliging in beeld

De minister van BZK heeft er in 2021 voor gezorgd dat er centraal inzicht is in de informatiebeveiligingsrisico's bij alle onderdelen van het ministerie. Dit inzicht gebruikt de minister om te sturen op verdere verbetering van de informatiebeveiliging. De onvolkomenheid is daarmee opgelost.

Met informatiebeveiliging beschermen overheidsorganisaties hun bedrijfsvoering tegen digitale dreigingen als ransomware en cyberspionage. Sinds 2018 beoordelen wij de informatiebeveiliging van het Ministerie van BZK als een onvolkomenheid (Algemene Rekenkamer, 2019). De afgelopen jaren heeft de minister van BZK verbeteringen doorgevoerd. De minister had vorig jaar nog geen centraal inzicht in informatiebeveiligingsrisico's bij alle onderdelen van het ministerie. Dit inzicht heeft de minister nodig om op tijd bij te sturen, bijvoorbeeld als de beveiliging van een belangrijk IT-systeem bij een dienstonderdeel te lang niet getest is.

In 2021 zijn de dienstonderdelen van het Ministerie van BZK elke 4 maanden aan het kerndepartement gaan rapporteren over hun informatiebeveiliging. Daarnaast overleggen de chief information security officer (CISO) van het Ministerie van BZK en de dienstonderdelen regelmatig over informatiebeveiliging. Ze maken daarbij afspraken

over verdere verbeteringen. We verwachten dat ze in 2022 ook afspreken de status van de verbetermaatregelen per IT-systeem op te nemen in de rapportages. De CISO van het Ministerie van BZK geeft, op basis van de rapportages en gesprekken, jaarlijks een beeld van de informatiebeveiliging voor het gehele ministerie. Zo heeft de minister van BZK inzicht in de ontwikkelingen rond informatiebeveiliging en de belangrijkste risico's. Voor de informatiebeveiligingsrisico's bij één dienstonderdeel, de Shared Service Organisatie Caribisch Nederland, loopt een apart verbetertraject. Zie hiervoor ons rapport bij het *Jaarverslag 2021 Koninkrijksrelaties (IV) en BES-Fonds (H)*.

We complimenteren de minister van BZK voor de manier waarop de CISO van het Ministerie van BZK en de dienstonderdelen er in 2021 in slaagden een gezamenlijk risicomanagementproces te realiseren. Ten eerste hebben ze in het ontwerp van het proces zoveel mogelijk aangesloten bij de werkwijzen en besluitvormingscycli van de onderdelen. Als tweede rapporteren de dienstonderdelen 3 keer per jaar aan de CISO van het Ministerie van BZK. Deze frequentie zorgt voor een actueel beeld en voor meerdere momenten waarop de minister kan bijsturen. Ten derde heeft de minister ingezet op stapsgewijze inhoudelijke verbeteringen van de rapportages. Deze aanpak zien wij als voorbeeld voor andere departementen.

4.4.4 Onvolkomenheid toepassing instrument decentralisatie-uitkering opgeheven

In 2021 hebben de ministers van BZK en Financiën succesvol verder gewerkt aan het beperken van onrechtmatige decentralisatie-uitkeringen. Het gebruik van het instrument decentralisatie-uitkeringen is verbeterd en de omvang van de onrechtmatigheden is inmiddels zover teruggedrongen dat de onvolkomenheid is opgelost.

Decentralisatie-uitkeringen worden verstrekt uit het gemeente- en provinciefonds. Via dit type uitkering kunnen ministeries activiteiten van gemeenten en provincies financieel ondersteunen op een breed beleidsthema. Hierbij is het niet de bedoeling dat ministeries voorwaarden stellen die de beleids- en bestedingsvrijheid van mede-overheden inperken. Verschillende ministeries hadden echter wel voorwaarden gesteld bij het verstrekken van decentralisatie-uitkeringen. De uitgaven van deze uitkeringen beoordelen wij als onrechtmatig.

De minister van BZK en de minister van Financiën zijn samen verantwoordelijk voor het beheer van het gemeente- en provinciefonds. Zij bewaakten onvoldoende dat decentralisatie-uitkeringen voldeden aan de wettelijke vereisten en dus geen eisen of voorwaarden bevatten. Daarom hebben wij sinds 2018 een onvolkomenheid toegekend aan dit beheer (Algemene Rekenkamer, 2019).

In de afgelopen jaren hebben de ministers van BZK en Financiën een flink aantal decentralisatie-uitkeringen laten aanpassen, zodat ze aan de wettelijke voorwaarden voldeden. Ook hebben zij een beoordelingsloket ingesteld dat een juist gebruik van decentralisatie-uitkeringen bewaakt. Van de door ons onderzochte decentralisatie-uitkeringen in 2021 was slechts een beperkt aantal onrechtmatig en de financiële omvang hiervan is gering. We hebben bij nieuwe decentralisatie-uitkeringen geen onrechtmatigheden geconstateerd. We concluderen dat in 2021 een zodanige voortgang is geboekt dat de onvolkomenheid is opgelost.

4.4.5 Volledig en tijdig vastleggen van verplichtingen verbeterd

Via een gedegen aanpak heeft het Ministerie van BZK in 2021 het beheer van verplichtingen in voldoende mate op orde gebracht. De onvolkomenheid is daarmee opgelost.

Wanneer een ministerie een subsidie toekent of een contract ondertekent, geeft het niet direct geld uit, maar gaat het wel een verplichting aan. Om te voorkomen dat een ministerie meer verplichtingen aangaat dan er budget beschikbaar is, moet het verplichtingen volledig en tijdig vastleggen in de administratie. In de verantwoordingsonderzoeken 2019 en 2020 stelden wij vast dat het Ministerie van BZK verplichtingen niet goed bijhield (Algemene Rekenkamer, 2020, 2021a). Zo waren in 2020 30% van de gecontroleerde verplichtingen te laat vastgelegd in de administratie.

Om het verplichtingbeheer te verbeteren heeft het ministerie eerst de oorzaken voor te laat vastgelegde verplichtingen geanalyseerd. Vanuit deze oorzakenanalyse zijn verbeteringen doorgevoerd. Zo zijn de termijnen waarbinnen verplichtingen vastgelegd moeten worden duidelijker gecommuniceerd. Ook werkt het ministerie nu met een monitoringsysteem waarmee het de uitputting van budgetten beter in beeld heeft. De resultaten van de doorgevoerde verbeteringen zijn zichtbaar. Eind 2021 waren 94% van de verplichtingen binnen de vastgestelde termijn van 30 dagen vastgelegd.

4.5 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering

In deze paragraaf beschrijven we 4 belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering van het Ministerie van BZK. Een ander aandachtspunt is het financieel beheer van de Nationaal Coördinator Groningen. In 2021 viel de Nationaal Coördinator Groningen onder de verantwoordelijkheid van de minister van BZK. Omdat de verantwoordelijkheid voor deze organisatie is overgegaan naar de minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) hebben wij dit aandachtspunt opgenomen in ons rapport bij het *Jaarverslag 2021 Ministerie van EZK*.

4.5.1 Beschikbare capaciteit voor beheer defensievastgoed is een aandachtspunt

De staat van defensiegebouwen is in 2021 verder verslechterd. We vragen aandacht voor de capaciteit die het Rijksvastgoedbedrijf beschikbaar kan stellen om te voldoen aan een toenemende vraag naar onderhoudswerkzaamheden en het begeleiden van verkoop- en herbestemmingsprojecten. Zie ook ons rapport bij het *Jaarverslag 2021 Ministerie van Defensie*.

Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) is een agentschap van het Ministerie van BZK. In opdracht van het Ministerie van Defensie onderhoudt het RVB defensiegebouwen en -terreinen. Door achterstallig onderhoud voldoet een deel van de defensiegebouwen niet aan milieu-, gezondheids- en veiligheidsvereisten. Daardoor zijn deze gebouwen niet geschikt om in te werken of te leven. In 2021 is de kwaliteit van het defensievastgoed verder achteruit gegaan.

Sinds 2019 beoordelen we het ontbreken van inzicht in de totale vastgoedportefeuille en de tekortkomingen in het vastgoedmanagement van het defensievastgoed als een onvolkomenheid (Algemene Rekenkamer, 2021b). In het verantwoordingsonderzoek 2020 verzwaarden we dit oordeel naar een ernstige onvolkomenheid vanwege het gebrek aan voortgang. Dit jaar handhaven wij dit zware oordeel in ons rapport bij het *Jaarverslag 2021 Ministerie van Defensie*.

Een belangrijke oorzaak voor het achterstallig onderhoud vormt het lage budget dat in de begroting van Defensie beschikbaar is. Het instandhoudingsbudget dat Defensie aan het RVB toekent, is ontoereikend om het reguliere onderhoud (planbaar onderhoud) en de noodreparaties (niet-planbaar onderhoud) uit te voeren. Doordat spoedklussen voorrang hebben, loopt de werkvoorraad aan planbaar onderhoud steeds verder op. Daarnaast heeft het RVB nog onvoldoende een integraal beeld van de staat van het onderhoud. Dit vormt een belemmering bij het maken van goed onderbouwde keuzes voor onderhoudswerkzaamheden.

Het voornemen in het coalitieakkoord is dat het defensiebudget structureel met € 3 miljard zal toenemen. De coalitiepartijen formuleerden als ambitie: "Defensie stoot overbodig vastgoed af en moderniseert en verduurzaamt benodigd vastgoed met oog voor regionale impact" (VVD, D66, CDA en ChristenUnie, 2021). Mogelijk kan het Rijk met de af te stoten gebouwen een bijdrage leveren aan de woningmarkt dan wel met afstoten van terreinen aan natuurontwikkeling. Deze plannen zullen leiden tot een aanzienlijk grotere opgave voor het RVB. Het risico bestaat dat de komende jaren niet het beschikbare budget, maar de capaciteit die RVB beschikbaar kan stellen de

beperkende factor gaat vormen voor het onderhoud, de verkoop en het herbestemmen van defensievastgoed.

4.5.2 Administratieve lasten nieuwe wetgeving I&V-diensten onvoldoende in beeld

We vragen wederom aandacht voor de uitvoerbaarheid van wetgeving bij de I&V-diensten. Eind 2021 zijn de ministers van BZK en Defensie gestart met de voorbereiding van een tijdelijke wet om urgente operationele knelpunten die de I&V-diensten in het cyberdomein ervaren op te lossen. De spoedeisendheid verhindert mogelijk de door ons aanbevolen reikwijdte van de vereiste uitvoeringstoets.

Onderzoek bij de AIVD en MIVD

Tot het controledomein van de Algemene Rekenkamer behoren ook organisaties die taken uitvoeren op basis van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017). Dit zijn de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD). Over de uitkomsten van ons verantwoordingsonderzoek over 2021 bij de I&V-diensten rapporteren wij – voor zover de rubricering dit toelaat – zowel in dit rapport bij het jaarverslag als op een later moment dit jaar vertrouwelijk aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD).

Onderzoek Slagkracht AIVD en MIVD

Op 22 april 2021 publiceerden we het rapport *Slagkracht AIVD en MIVD* (Algemene Rekenkamer, 2021a). We zijn nagegaan welke effecten de invoering van de Wiv 2017 had op de operationele slagkracht van de I&V-diensten. We constateerden dat er bij de voorbereiding van de Wiv 2017 te weinig oog was voor de uitvoerbaarheid van de wet door de I&V-diensten. Een uitvoeringstoets was niet uitgevoerd. Dit had vooraf meer inzicht verschaft in de gevolgen voor de dagelijkse praktijk. Ook was er te weinig budget voor de invoering van de wet.

Verder concludeerden we dat de invoering van de Wiv 2017 leidt tot een toename van administratieve handelingen waardoor minder tijd overblijft voor het vergaren van inlichtingen in het belang van de nationale veiligheid. Ook kost de invoering van de wet capaciteit van ondersteunende afdelingen als IT en Juridische Zaken. Dit zet ook het ontwikkel- en innovatievermogen en daarmee de toekomstbestendigheid van de I&V-diensten onder druk. Alles overziende, ontbrak het aan een balans tussen ambities enerzijds en de beschikbare tijd, mensen en middelen anderzijds.

In het rapport *Slagkracht AIVD en MIVD* zijn 3 aanbevelingen opgenomen. Wij zijn nagegaan of deze aanbevelingen en de toezeggingen daarop door de ministers van BZK en Defensie zijn opgevolgd en nagekomen. Dit is bij geen van de aanbevelingen en toezeggingen volledig het geval. We bevelen onder meer aan de I&V-diensten in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken bij de voorbereiding van wetwijzigingen en om altijd en tijdig een uitvoeringstoets uit te voeren waarbij ten minste aandacht wordt besteed aan de effecten van regeldruk (administratieve lasten), de budgettaire consequenties hiervan en de gevolgen voor IT en de bedrijfsvoering. De ministers van BZK en Defensie deden de toezegging dat er een uitvoeringstoets plaatsvindt op de wetwijziging die voortvloeit uit het rapport van de Evaluatiecommissie Wiv 2017. Dit rapport is op 20 januari 2021 gepubliceerd (Commissie Jones-Bos, 2021).

Vertraging wijziging Wiv 2017

Inmiddels blijkt dat het proces om de Wiv 2017 te herzien, is vertraagd. Dit komt onder meer doordat de ministers van BZK en Defensie eind 2021 zijn gestart met de voorbereiding van een tijdelijke wet om de urgente operationele knelpunten die de I&V-diensten in het cyberdomein ervaren op te lossen. Er is volgens de I&V-diensten sprake van een grote dreiging door statelijke actoren met een offensief cyberprogramma gericht op Nederland en Nederlandse belangen. Wij constateren dat de diensten de (operatonele) uitvoerbaarheid van de tijdelijke wet in ketentesten hebben getoetst, maar de effecten van regeldruk (administratieve lasten), de budgettaire consequenties hiervan en de gevolgen voor IT en de bedrijfsvoering van de I&V-diensten zijn nog niet in kaart gebracht. De spoedeisendheid van de tijdelijke wet staat hier mogelijk in de weg.

Vertraging implementatie Wiv 2017

Uit de bedrijfsvoeringsparagrafen van de departementale jaarverslagen van zowel de minister van BZK als de minister van Defensie blijkt dat de implementatie van de Wiv 2017 een grote en meerjarige inspanning van de I&V-diensten vraagt. In het onderzoek *Slagkracht AIVD en MIVD* hebben wij vastgesteld dat de implementatie van de Wiv 2017 nog niet is afgerond. Hoewel bij de I&V-diensten de implementatie van de Wiv 2017 onveranderd hoog op de agenda staat, constateren wij dat onder meer schaarse capaciteit het zetten van grote stappen verhindert. Uit de beschikbare verantwoordingsinformatie is bovendien geen totaalbeeld over de *Wiv-compliance* af te leiden.

4.5.3 Nog geen zekerheid over berichtaantallen en facturen Logius

Sinds 2019 is niet zeker of de bedragen kloppen die Logius in rekening brengt bij (overheids)organisaties die gebruikmaken van bijvoorbeeld DigiD. De betrouwbaarheid

van de facturen kon Logius ook in 2021 niet aantonen. Daarom handhaven wij het aandachtspunt.

Logius is een agentschap van het Ministerie van BZK dat digitale producten en diensten levert aan organisaties met een publieke taak, zoals de Belastingdienst, UWV en gemeenten. Voorbeelden van producten die Logius levert zijn DigiD en DigiD Machtigen. Organisaties betalen Logius naar rato van het aantal berichten met informatie dat zij ontvangen. Sinds 2019 vragen wij aandacht voor de betrouwbaarheid van de in rekening gebrachte bericht aantallen (Algemene Rekenkamer, 2020). Als de bericht aantallen niet betrouwbaar zijn, is de verdeling van de kosten over de externe afnemende partijen en daarmee de juistheid van de facturatie onzeker.

Logius heeft een deel van de IT-processen uitbesteed aan andere organisaties. Om zekerheid te krijgen over de kwaliteit van het beheer van deze processen laat Logius assuranceonderzoeken uitvoeren. Niet duidelijk is of Logius een dergelijk onderzoek laat uitvoeren bij alle relevante externe leveranciers die een rol spelen bij het aanbieden van de digitale voorzieningen. Daarnaast is onvoldoende inzichtelijk of de normenkaders die gebruikt worden bij de assuranceonderzoeken alle relevante procesonderdelen, beheersingsdoelstellingen en beheersingsmaatregelen afdekken.

In 2021 heeft Logius een centrale regiefunctie ingericht. Deze regiefunctie heeft als taak om een overzicht bij te houden van de ontvangen assurancerapportages, de vermelde tekortkomingen te inventariseren en de opvolging van de aanbevelingen te bewaken. In 2022 zal de effectiviteit van de centrale regiefunctie moeten blijken.

Aanbevelingen

Wij bevelen de minister van BZK aan om:

- te beoordelen of de gebruikte normenkaders voor de assuranceonderzoeken alle relevante componenten afdekken;
- kennis en ervaringen tussen Logius en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens uit te wisselen. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens heeft te maken met vergelijkbare beheervraagstukken, maar heeft inmiddels met een externe leverancier effectieve afspraken gemaakt over assurance en daarbij toe te passen normen (zie ook § 4.3.2).

4.5.4 Versterking begrotingsbeheer nodig

Een begrotingsaanpassing van € 202 miljoen is ten onrechte niet voorgelegd aan het parlement. Het gaat om verplichtingen die zijn aangegaan voor de versterkingsoperatie in Groningen. We vragen aandacht voor de uitvoering van het begrotings-

beheer om dergelijke fouten in de toekomst te voorkomen.

Het parlement heeft budgetrecht en keurt wijzigingen in de begroting van ministeries goed of af. Wanneer er aan het eind van het jaar nog wijzigingen nodig zijn, die worden verwerkt in de Slotwet, stuurt de minister in december een zogeheten ‘veegbrief’ om het parlement hierover te informeren. De autorisatie van het budget vindt uiteindelijk plaats via de Slotwet. Wanneer een minister na deze brief beleidsmatige aanpassingen doorvoert in de begroting, is dit in strijd met de Comptabiliteitswet 2016 en zijn de betreffende verplichten of uitgaven onrechtmatig.

Onvoldoende alert begrotingsbeheer heeft geleid tot onrechtmatigheden

In 2021 heeft de minister van BZK een beleidsmatige mutatie in de verplichtingen van € 202 miljoen niet opgenomen in de veegbrief en daarmee niet voorgelegd aan het parlement. Deze verplichting is hiermee onrechtmatig, zie § 3.2. Het gaat om verplichtingen die de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) was aangegaan voor de versterkingsoperatie in Groningen.

Het was bij het ministerie bekend dat de interne beheersing bij de Nationaal Coördinator Groningen in opbouw was en nog niet het gewenste niveau had. In ons rapport bij het *Jaarverslag 2020* van het Ministerie van BZK vroegen we hier aandacht voor (Algemene Rekenkamer, 2021a). We wezen op het risico dat de sturingsinformatie van de Nationaal Coördinator Groningen over de budgetuitputting mogelijk niet adequaat is. Gezien dit risico en de omvang van de bedragen die gemoeid zijn met de versterkingsoperatie, had het kerndepartement hier extra alert moeten zijn en beter moeten afstemmen met de Nationaal Coördinator Groningen. We vragen daarom aandacht voor een meer zorgvuldige uitvoering van het begrotingsbeheer.

4.6 Oordeel over totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Wij hebben ook de betrouwbaarheid van de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag onderzocht.

De bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

5.

Beleidsresultaten

In dit hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van ons onderzoek naar de resultaten van het beleid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Vorig jaar deden wij onderzoek naar de schadeafhandeling en versterking van gebouwen vanwege de gaswinning uit het Groningenveld. Dit jaar zijn we nagegaan in hoeverre de ministers van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en BZK in 2021 onze de aanbevelingen hebben opgevolgd (§ 5.1). Vanaf januari 2022 is de staatssecretaris Mijnbouw (van het Ministerie van EZK) verantwoordelijk voor beide operaties. Omdat we terugblikken op 2021 rapporteren we de resultaten van dit opvolgonderzoek zowel in ons rapport bij het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van EZK als in dit rapport. We zijn verder nagegaan hoe het toezicht op de financiering van politieke partijen is geregeld (§ 5.2). We ronden dit hoofdstuk af met een oordeel over de totstandkoming van de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK in § 5.3.

Onderzoek naar Woningbouwimpuls

Via de Woningbouwimpuls wil de minister van BZK bijdragen aan het sneller bouwen van meer en meer betaalbare woningen. Het gaat om een subsidieregeling van in totaal € 1 miljard aan gemeenten voor woningbouwprojecten die anders moeilijk of traag tot stand komen omdat ze een financieel tekort kennen. In het jaarverslag rapporteert de minister van BZK dat er via dit instrument een bijdrage is geleverd de bouw van 139.964 woningen (BZK, 2022). Wij onderzoeken op dit moment de effectiviteit van het gevoerde beleid en de gerapporteerde resultaten van de Woningbouwimpuls. De resultaten van ons onderzoek publiceren wij naar verwachting medio 2022 in een afzonderlijk rapport.

5.1 Opvolgonderzoek Groningen

In dit rapport richten we ons op de opvolging van onze aanbevelingen over de kosten en de resultaten van de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie, en wat de gevolgen zijn voor bewoners. Zij zijn immers het meest geholpen als met het beschikbare geld hun huizen snel worden versterkt en als zij snel vergoedingen ontvangen voor schades. In 2021 zien wij daarin weinig vooruitgang. De ministers, het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) en de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) hebben maatregelen genomen om de uitvoering te versnellen en de uitvoeringskosten te verlagen, maar het effect van deze maatregelen zien wij nauwelijks terug in de resultaten voor 2021.

5.1.1 Aanpassingen in schade- en versterkingsaanpak

In het verantwoordingsonderzoek 2020 hebben we de ministers aanbevolen om geen nieuwe beleidswijzigingen door te voeren en te zorgen voor continuïteit en voorspelbaarheid. Anders weten bewoners niet goed waar zij aan toe zijn. Toch hebben beide ministers in 2021 aanpassingen doorgevoerd. Deze aanpassingen zijn weliswaar gericht op een snellere uitvoering en lagere uitvoeringskosten. Maar ze plaatsen de bewoners voor lastige dilemma's zonder dat de gevolgen voor bewoners altijd duidelijk zijn.

Schadeafhandeling

Het IMG heeft in 2021 een regeling voor een *vaste vergoeding* geïntroduceerd om schade sneller en efficiënter af te handelen. Bewoners die van de regeling gebruik maken, krijgen € 5.000 uitgekeerd zonder dat er een schadedeskundige aan te pas komt. Volgens het IMG is de regeling bedoeld voor kleine, simpele schades, maar dit staat op het aanvraagformulier voor de regeling niet duidelijk vermeld. Verder kan de bewoner in principe geen aanspraak maken op een schadevergoeding bij *nieuwe* schade, nadat de vergoeding is uitgekeerd. Een nieuwe aanvraag is pas mogelijk als er in de buurt van het gebouw een aardbeving met een trillingssnelheid van meer dan 5 millimeter per seconde wordt gemeten. Een dergelijke trillingssnelheid is aan de randen van het aardbevingsgebied nog niet eerder gemeten. De kans dat nieuwe schade vergoed wordt, is voor bewoners in de randgebieden dus heel klein, maar dit vermeldt het IMG niet duidelijk op het aanvraagformulier. .

Versterking

De bestuurlijke afspraken uit november 2020 (BZK en EZK, 2020) die beide ministers, de provincie Groningen en de betrokken gemeentes maakten, leidden ertoe dat (een deel van) de bewoners nu kan kiezen voor een *herbeoordeling* van de versterking voor

hun gebouw. Deze herbeoordelingen zijn bedoeld om het versterkingsproces te versnellen en kosten ervan te verminderen. De minister verwacht namelijk dat de NCG door de nieuwste inzichten toe te passen, minder gebouwen hoeft te versterken. Na een herbeoordeling zijn er waarschijnlijk minder ingrijpende versterkingswerkzaamheden nodig aan de woning van een bewoner. Maar tegelijkertijd zit een bewoner langer in onzekerheid over wat er aan zijn woning moet gebeuren en over wanneer dat gebeurt. Bij een herbeoordeling legt de NCG het lopende versterkingsproces tijdelijk stil; er wordt immers opnieuw een beoordeling gedaan. Als na een nieuwe beoordeling blijkt dat er nog versterkingsmaatregelen moeten worden genomen, is het niet zeker wanneer een gebouw in een uitvoeringstraject kan worden meegenomen.

5.1.2 Verhouding uitvoeringskosten en vergoedingen/versterkingskosten

In het verantwoordingsonderzoek 2020 concludeerden wij dat de verhouding tussen apparaatskosten en daadwerkelijke versterkingskosten en schadevergoedingen disproportioneel was. Het IMG en de NCG maken veel kosten voor de inzet van deskundigen. We vinden de apparaatskosten in 2021 verhoudingsgewijs nog steeds te hoog. Bij de afhandeling van fysieke schade zijn de uitvoeringskosten relatief zelfs gestegen ten opzichte van 2020. Pas in 2022 zullen de wijzigingen in de aanpak van schade en versterken waarschijnlijk leiden tot lagere uitvoeringskosten. Het IMG en de NCG verwachten dat de invoering van de vaste vergoeding, respectievelijk de typologie-aanpak tot een verlaging van de uitvoeringskosten leidt.

Schadeafhandeling

Voor de afhandeling van fysieke schade aan huizen en andere gebouwen gaf het IMG in 2021 in totaal ruim € 230 miljoen uit aan uitvoeringskosten en bijna € 310 miljoen aan schadevergoedingen (IMG, 2022). Verhoudingsgewijs ging er meer geld naar uitvoeringskosten dan in 2020. In 2021 was het IMG bij iedere uitgekeerde euro schadevergoeding € 0,74 aan uitvoeringskosten kwijt. Dat was in 2020 nog € 0,56. Het IMG wijt deze stijging grotendeels aan schadedossiers die in 2021 tijdelijk op pauze zijn gezet in afwachting van de introductie van de vaste vergoeding. Voor deze dossiers heeft het IMG in 2021 wel al uitvoeringskosten gemaakt, terwijl het IMG de meeste schadevergoedingen pas in 2022 uitkeert. Voor elke melding die het IMG met een vaste vergoeding afhandelt, bespaart het IMG naar verwachting gemiddeld € 4.500 aan uitvoeringskosten.

Versterking

Over het jaar 2021 heeft het Ministerie van BZK voor de versterkingsoperatie facturen van in totaal € 388,4 miljoen (exclusief btw) opgesteld om bij de NAM in rekening te

brengen. De verhouding tussen uitvoeringskosten en versterkingskosten is in 2021 ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2020 (de uitvoeringskosten maken 23% van de totale kosten uit). Hierbij merken we op dat de kosten van de opname en beoordeling, waarbij de NCG op basis van onderzoek bepaalt of versterking nodig is, onder de post versterkingskosten vallen. In het verantwoordingsonderzoek 2020 schreven we dat het Ministerie van BZK en NCG de gemiddelde kosten voor een afzonderlijke beoordeling van een woning op € 50.000 - € 52.000 schatten. Tijdens deze beoordelingsfase worden er helemaal geen bouwwerkzaamheden verricht.

In 2021 is de NCG gestart met het beoordelen van woningen volgens de zogenoemde typologie-aanpak. Daarmee worden dezelfde soort woningen hetzelfde beoordeeld en niet één voor één afzonderlijk, zoals in de reguliere aanpak. Deze typologie-aanpak leidt tot lagere beoordelingskosten per woning, namelijk € 2.500. Hierbij merken wij op dat er in 2021 nog 2.452 reguliere beoordelingen hebben plaatsgevonden. Ook in 2022 moeten er nog zo'n 2.100 adressen via de reguliere aanpak worden beoordeeld. Hiervan bedragen de kosten afhankelijk van de aanpak € 52.000 tot zelfs € 130.000. Het totaal aantal nog uit te voeren reguliere beoordelingen kan nog groeien, omdat bepaalde gebouwen mogelijk toch niet via de typologie-aanpak kunnen worden beoordeeld.

5.1.3 Voortgang

De wijzigingen in de aanpak van de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie hebben in 2021 geleid tot vertraging in de uitvoering van de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie.

Schadeafhandeling

Het IMG heeft zijn doelstelling om reguliere schademeldingen voor fysieke schade binnen een half jaar af te handelen in 2021 opnieuw niet gehaald. Eind 2021 handelde het IMG 40% van de reguliere schademeldingen binnen een half jaar af. Eind 2020 lag dat percentage nog op 71%. Verder constateren we dat het aantal nog af te handelen meldingen bij het IMG in 2021 steeds rond de 30.000 schommelde, hoewel het gemiddelde aantal nieuwe schademeldingen per week is gedaald. Het IMG wijt de opgelopen doorlooptijd aan ruim 10.000 meldingen die het IMG in 2021 tijdelijk op pauze heeft gezet vanwege de introductie van de vaste vergoeding.

Versterking

Per 31 december 2021 is voor 13% van de woningen en andere gebouwen in het bestand van mogelijk te versterken adressen vastgesteld dat ze veilig zijn (NCG, 2022). Dat betekent dat deze panden ofwel versterkt zijn, ofwel dat na beoordeling

bleek dat ze al veilig (volgens de norm) waren. In 2020 gold dit voor 7% van het adressenbestand. Eind 2020 constateerden wij dat 89% van het adressenbestand zich in de voorbereidende fase bevond; dat wil zeggen dat een woning ofwel nog niet beoordeeld is, ofwel dat er een versterkingsadvies ligt voor het pand maar dat de uitvoering van de werkzaamheden nog niet is gestart. Eind 2021 lag dat percentage op 82%. De NCG heeft de doelstellingen voor 2021 (4.000 opnames, 4.000 beoordelingen en 1.500 afgeronde trajecten) behaald. Maar voor veruit de meeste bewoners geldt dat ze eind 2021 nog steeds niet weten of hun pand veilig is, of dat ze nog wachten op de uitvoering van de werkzaamheden aan hun pand die nodig zijn. De NCG wijst als reden hiervoor onder andere de typologie-aanpak aan die later van start ging dan gepland, en de herbeoordelingen die in eerste instantie tot vertraging leidden. De voortgang per stap in het versterkingsproces is in onderstaande figuren te zien. In 2028 moet de versterkingsoperatie zijn afgerond. Uit de cijfers blijkt dat er een aanzienlijke versnelling nodig is om dit doel te bereiken.

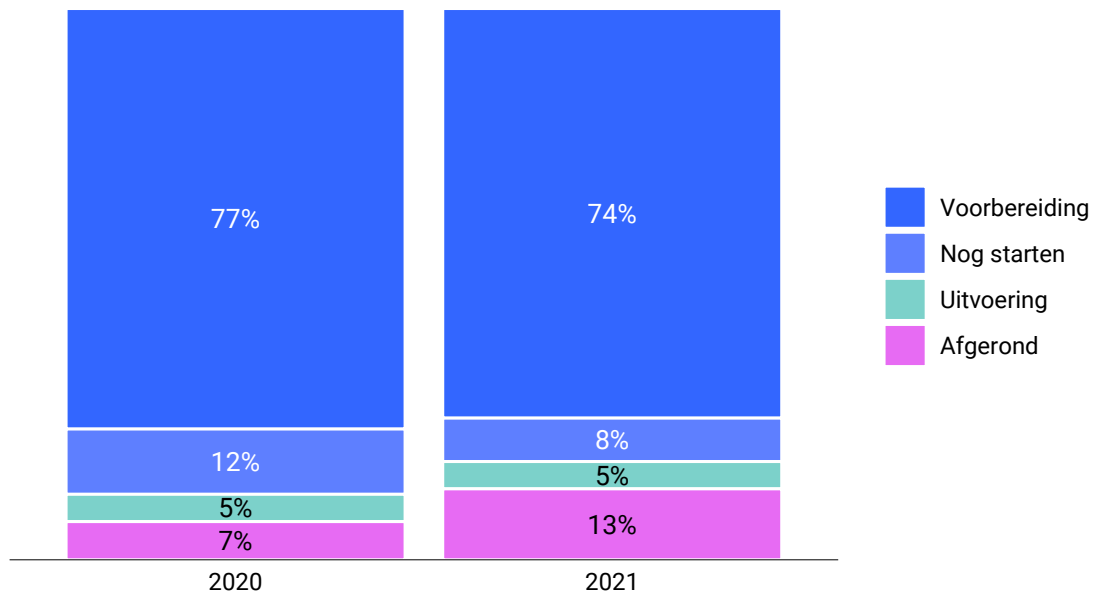
Figuur 4 *Stand van zaken versterkingsproces eind 2020*

Door afronding tellen onderdelen niet op tot 100%.
Het gaat in totaal om 26.724 adressen.

Figuur 5 *Stand van zaken versterkingsproces eind 2021*

Door afronding tellen onderdelen niet op tot 100%.
Het ging in totaal om 27.030 adressen.

Eind 2020 bevond 89% van de adressen zich in voorbereidende of startende fase, eind 2021 was dat 82%

De NCG heeft in 2021 een Meerjarenversterkingsplan opgesteld met een tijdsplanning van de gehele versterkingsoperatie. Het behalen van de doelstelling van de versterkingsoperatie is onder andere afhankelijk van de bouwcapaciteit, de beschikbaarheid van tijdelijke huisvesting en de nutsvoorzieningen. Doordat veruit de meeste adressen

nu nog in de voorbereidende fase zitten, is er een risico dat er een stuwmeer aan te versterken adressen ontstaat en de doelstelling om de versterkingsoperatie in 2028 af te ronden verder uit zicht raakt.

De NAM en de Staat

Wij constateerden vorig jaar dat het verhalen van kosten op de NAM door de Staat diverse gevolgen heeft voor de ‘verantwoording van de kosten van de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie’. We schreven onder andere dat het feit dat het IMG een flink deel van zijn budget besteedt aan schade-experts is verbonden met het feit dat de kosten voor het schadeherstel worden verhaald op de NAM. Ook gaven wij aan dat bij de versterking op de achtergrond discussies liepen over grijze gebieden: wat valt officieel onder versterking en wat niet? In het verantwoordingsonderzoek 2020 deden wij de aanbeveling om aan de hand van een meerjarige raming te zoeken naar een alternatieve wijze van financiering en verantwoording voor schadeherstel en versterking, onder andere omdat de Staat uiteindelijk 73% van de kosten draagt die voor schadeafhandeling en versterking bij de NAM in rekening worden gebracht. We schreven dat bijvoorbeeld opties zouden kunnen worden verkend voor een afkoopregeling met de NAM.

We constateren dat de onenigheid tussen de NAM en de Staat over de doorbelasting van de kosten voor schade en versterken aan de NAM in 2021 verder is toegenomen. Zo betaalde de NAM diverse facturen voor de versterking maar ten dele, omdat zij van mening is dat de NCG te veel gebouwen versterkt en te weinig informatie verstrekt in de facturen. Daarnaast is de NAM een arbitrageproces begonnen tegen de Staat over de kosten voor schade en versterken. De staatssecretaris Mijnbouw heeft de Tweede Kamer laten weten een gespreksverzoek van aandeelhouders van de NAM (Shell en ExxonMobil) over een uitkoop van de NAM niet op voorhand af te wijzen (Tweede Kamer, 2022). Wij wijzen erop dat de staatssecretaris Mijnbouw een eventueel gesprek hierover zal moeten voeren met een beperkt inzicht in de daadwerkelijke bijdrage van de Staat aan de kosten voor schade en versterken.

5.2 Toezicht financiering politieke partijen

De Wet financiering politieke partijen regelt hoe politieke partijen zich moeten verantwoorden over hun inkomsten en uitgaven. Om te voorkomen dat mensen en bedrijven

anoniem invloed uitoefenen, moeten politieke partijen de bronnen van hun inkomsten zoveel mogelijk openbaar maken. De minister van BZK ziet erop toe dat de partijen zich aan deze wet houden. Een commissie adviseert haar hierbij.

De Wet financiering politieke partijen (Wfpp) onderscheidt 3 bronnen van inkomsten voor politieke partijen.

- *Subsidie*

De minister van BZK verstrekt een subsidie aan de landelijke politieke partijen op basis van het aantal leden, het aantal Kamerzetels en de aanwezigheid van neveninstellingen zoals een wetenschappelijk bureau of een jongerenafdeling.

- *Bijdragen*

Dit zijn de contributies van leden, ontvangen giften, afdrachten van politici en bijdragen in natura.

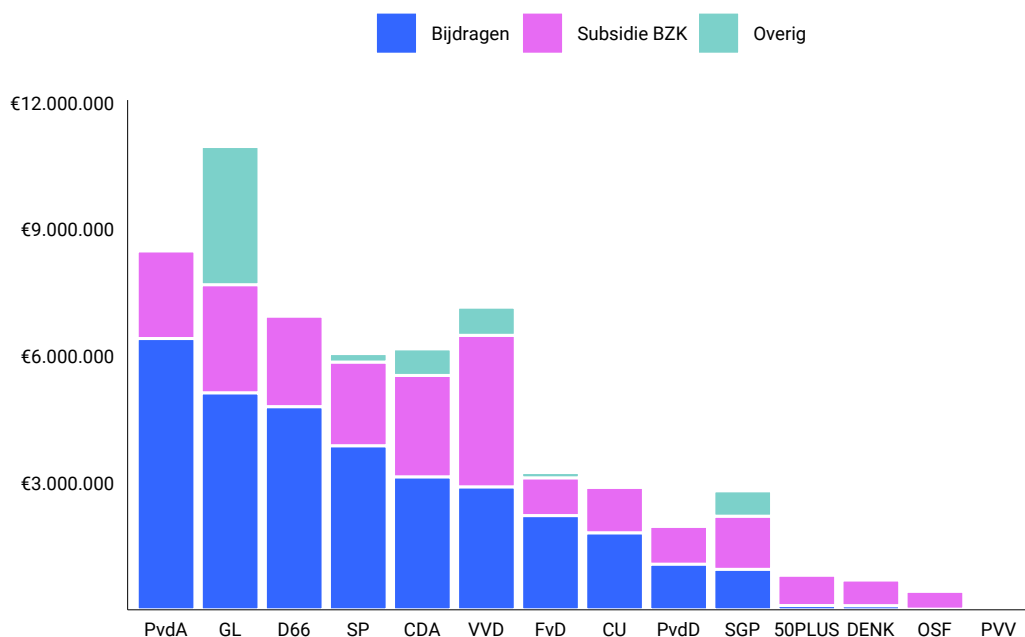
- *Overige inkomsten*

Bijvoorbeeld de ontvangen rente op vermogen.

Bij de meeste partijen vormen de subsidies en de ledencontributies de grootste bronnen van inkomsten. De totale subsidie van het Ministerie van BZK aan politieke partijen was in 2020 ruim € 20 miljoen. In onderstaande figuur is weergegeven hoeveel inkomsten de politieke partijen in 2020 hebben ontvangen.

Figuur 6 *Subsidie, giften en overige inkomsten landelijke politieke partijen in 2020, gerangschikt naar hoogte van de bijdragen*

Inkomsten politieke partijen 2020

De categorie *overig* is bij GroenLinks relatief hoog, omdat deze partij in 2020 een partijkantoor heeft verkocht. Ook de PVV valt op. Omdat deze partij maar 1 betalend lid heeft, heeft de PVV geen recht op subsidie. Als partij-inkomsten is in 2020 € 150 aan contributie opgegeven.

5.2.1 Regels over financiering politieke partijen

De wet stelt dat inkomstenbronnen van partijen zoveel mogelijk openbaar worden gemaakt. Politieke partijen moeten daarom elk jaar de volgende stukken opsturen naar de minister van BZK:

- een activiteitenverslag waarin zij de ontvangen subsidie verantwoorden;
- een opgave van het aantal betalende leden;
- een overzicht van giften en de gegevens van de donateurs die in 1 jaar meer dan € 4.500 hebben gegeven aan de partij;
- een overzicht van schulden met een omvang van € 25.000 of meer die gedurende het jaar zijn aangegaan;
- een jaarrekening.

Elke partij moet bij deze stukken een goedkeurende accountantsverklaring toevoegen, die zekerheid geeft dat de opgegeven informatie klopt. Met deze informatie wordt duidelijk hoe een partij er financieel voor staat en welke (financiële) banden ze onderhoudt. Daarbovenop moeten partijen in de periode voorafgaand aan Tweede Kamerverkiezingen inzichtelijk maken welke extra inkomsten zij van wie hebben gekregen om campagnes te financieren.

De minister van BZK beoordeelt de informatie die partijen aanleveren en publiceert de ontvangen documenten. Als subsidieverstrekker gaat ze na of partijen de ontvangen subsidie uitgeven aan activiteiten waarvoor de subsidie is bedoeld en of de subsidie naar boven of naar beneden moet worden bijgesteld. Dat is bijvoorbeeld het geval als een partij meer of minder leden opgeeft dan bij de subsidieaanvraag of bij een verkiezing zetels heeft gewonnen.

De minister gaat ook na of de partijen zich aan de Wfpp hebben gehouden. Op de volgende 3 punten heeft de minister beleidsvrijheid:

- bij het bepalen van de neveninstellingen van politieke partijen (bijvoorbeeld een jongerenvereniging of een wetenschappelijk instituut);
- bij de beslissing of gegevens van bepaalde donateurs anoniem mogen blijven vanwege veiligheidsredenen;
- bij het opleggen van een bestuurlijke boete wanneer een partij de Wfpp niet naleeft.

Om de minister te adviseren over deze 3 punten, is de Commissie toezicht financiën politieke partijen in het leven geroepen. Deze commissie verzamelt en beoordeelt de jaarverslagen van de politieke partijen. Op basis daarvan adviseert de commissie de minister elk jaar over de hiervoor genoemde punten.

5.2.2 Toezicht door de minister van BZK in de praktijk

We zijn nagegaan hoe het toezicht in de praktijk functioneert en brengen 2 onderwerpen onder de aandacht.

Reikwijdte advies Commissie toezicht financiering politieke partijen

Met ingang van 2019 stelt de Commissie toezicht financiën politieke partijen extra eisen aan de volledigheid van documenten die partijen aanleveren. Zo stelt de commissie als eis dat de handtekeningen van alle bestuurders op de juiste plaats zijn gezet in de aangeleverde stukken. Als stukken niet aan deze vereisten voldoen, neemt de commissie deze partijen niet mee in haar advies aan de minister. De consequentie hiervan is dat de commissie 2020 en 2021 de stukken van de PvdA, de PvdD en 50PLUS niet heeft beoordeeld en over deze partijen geen advies heeft uitgebracht aan de minister.

Motivering van de minister bij niet opvolgen adviezen

De adviezen van de Commissie toezicht financiën politieke partijen zijn niet bindend. De commissie heeft 1 keer, in 2020, geadviseerd om een bestuurlijke boete op te leggen. Het betrof Forum voor Democratie (FvD) omdat de jaarverantwoording van deze partij 3 jaar achter elkaar niet goed genoeg was om te beoordelen of de partij terecht subsidie ontving. In 2017 en 2018 waren ook de controlewerkzaamheden van de accountant daarvoor niet toereikend. De minister nam dit advies niet over en onderbouwde die beslissing alleen met de opmerking dat zij een boete geen passende maatregel vond. In plaats daarvan gaf ze aan een melding te gaan doen bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants (NBA). Ook gaf ze aan een review bij de accountant te laten uitvoeren door de Auditdienst Rijk (BZK, 2020). Pas begin 2022 is de toegezegde review op de accountantscontrole over 2019 en 2020 uitgevoerd en de minister heeft nog geen contact opgenomen met de AFM en de NBA.

5.2.3 Wetsontwikkeling: van Wfpp naar WPP

De Wfpp wordt naar verwachting in 2022 aangepast via de Evaluatiewet Wfpp. In de Evaluatiewet Wfpp worden de regels over buitenlandse giften verder aangescherpt. Ook wordt voorgesteld om reikwijdte van de adviesfunctie van de Commissie toezicht financiën politieke partijen te verbreden naar de gehele de wet.

Tegelijkertijd is er een nieuwe Wet op de politieke partijen (WPP) in ontwikkeling, waar de Wfpp op termijn in op zal gaan. Met de aanpassingen streeft het kabinet naar een grotere transparantie van de financiering van politieke partijen en hun neveninstellingen. Het voornemen is om in de nieuwe WPP het toezicht op financiering van partijen volledig onafhankelijk te organiseren. Mogelijk zal het toezicht op de financiering van politieke partijen niet meer de taak van de minister van BZK zijn, en verandert ook de rol van de Commissie toezicht financiën politieke partijen.

5.2.4 Aanbevelingen

Om de consistentie in het toezicht op de financiering van politieke partijen te waarborgen bevelen we de minister van BZK aan om:

- na te gaan hoe zij kan bevorderen dat de Commissie toezicht financiën politieke partijen over alle politieke partijen een advies uitbrengt;
- beslissingen om af te wijken van adviezen van het Commissie toezicht financiën politieke partijen uitvoeriger te onderbouwen.

5.3 Oordeel over totstandkoming beleidsinformatie

Wij hebben ook de totstandkoming van de beleidsinformatie in het jaarverslag onderzocht, in aanvulling op ons onderzoek naar de resultaten van specifieke beleidsterreinen.

De beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

6.

Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 29 april 2022 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we haar reactie samengevat weer. De volledige reactie staat op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021. We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

6.1 Reactie minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Onvolkomenheden

Veel onvolkomenheden zijn in 2021 opgelost

De minister deelt het beeld dat de verbeteringen in de bedrijfsvoering niet over één nacht ijs tot stand zijn gekomen. In 2021 zijn plannen van aanpak aangescherpt en heeft de minister een monitoringscommissie gesteld om de voortgang te bewaken. De minister zal deze aanpak voortzetten en net als in voorgaande jaren de Tweede Kamer informeren over de inzet en verwachtingen ten aanzien van de opvolging van onvolkomenheden.

Beveiliging van componenten bij SSC-ICT

De minister neemt onze aanbevelingen die betrekking hebben op het versterken van de interne beheersorganisatie ter harte. Door het In Control Framework en een risicomanagementproces is SSC-ICT steeds beter in staat om tijdig afwijkingen te signaleren en te corrigeren.

Met betrekking tot de aanbeveling om voor de vastlegging en monitoring van auditbevindingen dezelfde aanpak te hanteren als de Auditdienst Rijk (ADR), geeft de

minister aan dat SSC-ICT een auditlog heeft ingericht waarbij wekelijks over de voortgang gerapporteerd wordt aan de directie en het hogere management. Deze nieuwe aanpak heeft de doorlooptijd van openstaande bevindingen verkort. Tot slot geeft de minister aan dat onze aanbeveling om de *security monitoring* verder te verbeteren in 2022 met prioriteit zal worden opgepakt.

Opbrengsten Rijksdienst voor Identiteitsgegevens

De minister geeft aan dat voor de aanpak van de onvolkomenheid is gewerkt aan het aantoonbaar maken van de betrouwbaarheid van het aantal uitgewisselde berichten. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) ontvangt nu voor alle partijen behalve DICTU jaarlijks derdenverklaringen om de juistheid en de volledigheid van de aantallen aan te tonen. Voor DICTU zal halverwege 2022 een derdenverklaring worden opgeleverd op basis van een vastgesteld normenkader. Op deze wijze krijgt RvIG eerder in het jaar zekerheid.

Rijksbreed IT-beheer

De minister geeft aan dat aan instrumenten voor het bestendigen van het ICT-landschap wordt gewerkt. Dit krijgt vorm in kaders, toezicht en routekaarten die onder meer voortvloeien uit de Kamerbrief hoofdlijnen beleid voor digitalisering en de I-strategie Rijk 2021-2025. Voor het tonen van meer daadkracht en het planmatiger en doortastender invullen van de rol van de minister in het CIO-stelsel geeft de minister aan stappen gezet te hebben met het besluit CIO-stelsel Rijksdienst 2021, de I-strategie Rijk 2021-2025 en de hoofdlijnen beleid voor digitalisering.

De minister geeft aan per beheerdomein een meerjarig plan voor IT-kaders op te stellen. Zo geeft zij vorm aan een rijksbreed strategisch cloudbeleid en wordt de Enterprise Architectuur Rijk geactualiseerd. Daarnaast zal de minister op basis van informatiebeveiligingsbeelden valideren of standaarden goed geïmplementeerd zijn. Deze validatie leidt tot concrete auditopdrachten. Het delen van goede voorbeelden en elkaar attenderen op de risico's van IT-beheer is onderdeel van de werkmethode. De minister verkrijgt tot slot structureel inzicht in de kwaliteit van beheer voor IT-systemen van de rijksoverheid door bestaande kwaliteitsrapportages op rijksbreed niveau bijeen te brengen. Ook geeft de minister aan de Architectuur Board Rijk te reactiveren en de nieuwe digitale agenda overheid uit te werken.

Voorschottenbeheer agentschappen

Naar aanleiding van de aanbevelingen en dossieronderzoek geeft de minister aan dat zij in 2021 verbeteringen heeft doorgevoerd in processen, werkinstructies en monitoring. In 2022 zal de minister opnieuw dossieronderzoek doen naar de werking

van deze verbeteringen. Ook voert de minister een automatiseringsslag door om onder andere duidelijker inzicht te verkrijgen in de voorwaarden en afspraken over voorschotverlening aan agentschappen.

Coördinatie SiSa-controle

De minister geeft aan dat het voor de coördinatie op de SiSa-controle nu aankomt op de werking van het visiedocument. Aangaande de aanbeveling over actief betrokken zijn bij de totstandkoming van de risicoanalyse en de reviewselectie, geeft de minister aan in nauw overleg met de ADR en de vakdepartementen te zijn. Tevens merkt de minister op dat 25 deelwaarnemingen voldoende kwalitatieve basis opleveren om actie te ondernemen. Voor wat betreft ontoereikende accountantscontroles zal de minister van BZK haar adviserende en monitorende rol vervullen.

Risico's en aandachtspunten

Defensievastgoed

De minister erkent dat de capaciteit die RVB beschikbaar kan stellen de beperkende factor kan worden voor de opgave met het defensievastgoed. De minister geeft aan met het RVB in gesprek te zijn om dit onderdeel te laten zijn van de scenario's die het RVB voor 2023 gaat maken.

Zekerheid bericht aantallen Logius

De minister geeft aan dat op basis van eerdere aanbevelingen en eigen onderzoek Logius in 2020 en 2021 al verbeteringen heeft doorgevoerd om zekerheid te geven over de bericht aantallen, waaronder de centrale bewaking van door leveranciers geleverde assurancerapportages. Waar nodig heeft Logius aanvullende maatregelen genomen om de betrouwbaarheid van de factuurgegevens te waarborgen. De minister zal de aanbevelingen opvolgen om te beoordelen of de gebruikte normenkaders voor de assuranceonderzoeken alle relevante componenten afdekken en om kennis en ervaringen uit te wisselen tussen Logius en RvIG.

Begrotingsbeheer

De minister geeft aan dat dit aandachtspunt grotendeels gerelateerd is aan de verplichtingenoverschrijding bij het artikel Groningen en Versterken als gevolg van een aangegane verplichting na de veegbrief. Dit illustreert dat er blijvend aandacht nodig is om dit te waarborgen. Daarom zal in 2022 op de belangrijke momenten in het begrotingsproces de werkwijze in de organisatie onder de aandacht worden gebracht om dergelijke incidenten te voorkomen.

Administratieve lasten nieuwe wetgeving I&V-diensten onvoldoende in beeld

De minister geeft aan dat de diensten in de nabije toekomst gefaseerd versterkt zullen worden. Voorts wordt de genoemde uitvoeringstoets, waarbij ook de toezichthouders zijn betrokken, toegepast op het conceptwetsvoorstel tijdelijke Wet 'onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma'. De invoering van de tijdelijke wet heeft spoed, maar dit mag niet ten koste gaan van het zorgvuldig in kaart brengen van de uitvoeringseffecten.

Beleidsresultaten

Opvolgonderzoek Groningen

Voor hun gezamenlijke reactie op het opvolgonderzoek Groningen, verwijst de minister naar de reactie van van de minister van Economische Zaken en Klimaat.

Toezicht financiering politieke partijen

De minister onderschrijft het belang van consistentie in het toezicht op de financiering van politieke partijen. De minister zal strikter toezien op de correcte aanleveringswijze van partijstukken voor de verantwoording over 2021. In de kabinetsreactie op de evaluatie van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) is eerder aangekondigd dat het advies van de Evaluatie- en Adviescommissie Wet financiering politieke partijen (commissie-Veling) dat indien er wordt afgeweken van adviezen van de Ctfpp dit moet worden onderbouwd, wordt overgenomen.

De minister zal de Tweede Kamer dit najaar informeren over de stand van zaken ten aanzien van de door ons genoemde punten en haar toezeggingen daarop, in de reactie op het advies van de Ctfpp over de jaarverantwoording van de politieke partijen over 2021.

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van BZK heeft de afgelopen jaren effectief gewerkt aan het oplossen van geconstateerde onvolkomenheden. Verschillende verbetertrajecten zijn in het afgelopen jaar met succes afgerond. Hierdoor is het aantal onvolkomenheden in 2021 teruggebracht van 10 naar 5. Dit is een bijzondere prestatie, dat mag gezegd worden. Ook de vooruitzichten zijn positief. Voor veel van de resterende onvolkomenheden doet de minister in haar reactie toezeggingen die goed aansluiten op onze aanbevelingen. Door te investeren in de kwaliteit van het risicomanagement is de minister ook beter in staat om tijdig bij te sturen ten aanzien van nieuwe problemen.

We vragen wel aandacht voor de onvolkomenheid die wij voor het vierde jaar op rij toekennen aan de wijze waarop de minister invulling geeft aan haar taak om andere ministeries te stimuleren hun IT-systemen te verbeteren.

Voor het IT-beheer heeft de minister de afgelopen jaren geïnvesteerd in een betere samenwerking tussen ministeries. Zij heeft een visie opgesteld, de rijksbrede taakverdeling verduidelijkt en bevordert dat relevante informatie wordt uitgewisseld. Op het terrein van het IT-beheer gaan de ontwikkelingen echter snel. Tegelijkertijd zien we dat bij veel ministeries de kwaliteit van het IT-beheer van onvoldoende niveau is. Naar ons oordeel is het daarom nodig dat de minister in een hoger tempo en effectief en daadkrachtig de activiteiten oppakt die volgen uit de rijksbrede verantwoordelijkheid op dit terrein. Het is positief dat de minister via meerjarige plannen kaders wil gaan opstellen met minimale eisen voor het beheer van IT-systemen. Ook het toezicht op de naleving van opgestelde kaders wil zij planmatig ter hand gaan nemen. We wijzen er evenwel op dat ze niet aangeeft wanneer dergelijke plannen gereed zijn. We benadrukken dit, omdat ook vorig jaar toezeggingen werden gedaan waarna echter weinig voortgang is geboekt. De digitalisering zet ondertussen in een hoog tempo door. Wij maken ons daarom zorgen of de verdere ontwikkeling van het rijksbrede IT-beheer daarin in voldoende tempo meegroeit.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2021

Deze bijlage bevat een infographic met daarin de geconstateerde fouten en onzekerheden op totaalniveau en op artikelniveau. Op deze gegevens baseren wij ons oordeel over de verplichtingen en de uitgaven en ontvangsten in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Op onze website www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021 vindt u een overzicht van alle gecontroleerde bedragen en fouten en onzekerheden die we aantreffen in:

- verplichtingen;
- uitgaven en ontvangsten;
- saldibalans;
- afgerekende voorschotten;
- baten-lastenagentschappen.

De infographic bevat ons oordeel op 2 criteria: *rechtmatigheid* en *betrouwbaarheid en ordelijkheid*. De figuur heeft de volgende onderdelen:

- Bovenaan staat de weergave van de fouten en onzekerheden op het totaal van de verantwoordingsstaat.

- Daarna volgen de begrotingsartikelen waarin het hoogste percentage fouten en onzekerheden is geconstateerd. Begrotingsartikelen waarin geen fouten en onzekerheden zijn geconstateerd zijn niet in de infographic opgenomen. Naast het verantwoorde totaalbedrag per begroting is het totaalbedrag per begrotingsartikel opgenomen.
- De verticale oranje streep geeft de tolerantiegrens aan.
- De lichtblauwe balk illustreert de relatieve financiële omvang van het begrotingsartikel ten opzichte van het totaalbedrag per begroting.

Verplichtingen (bedragen x € 1.000)

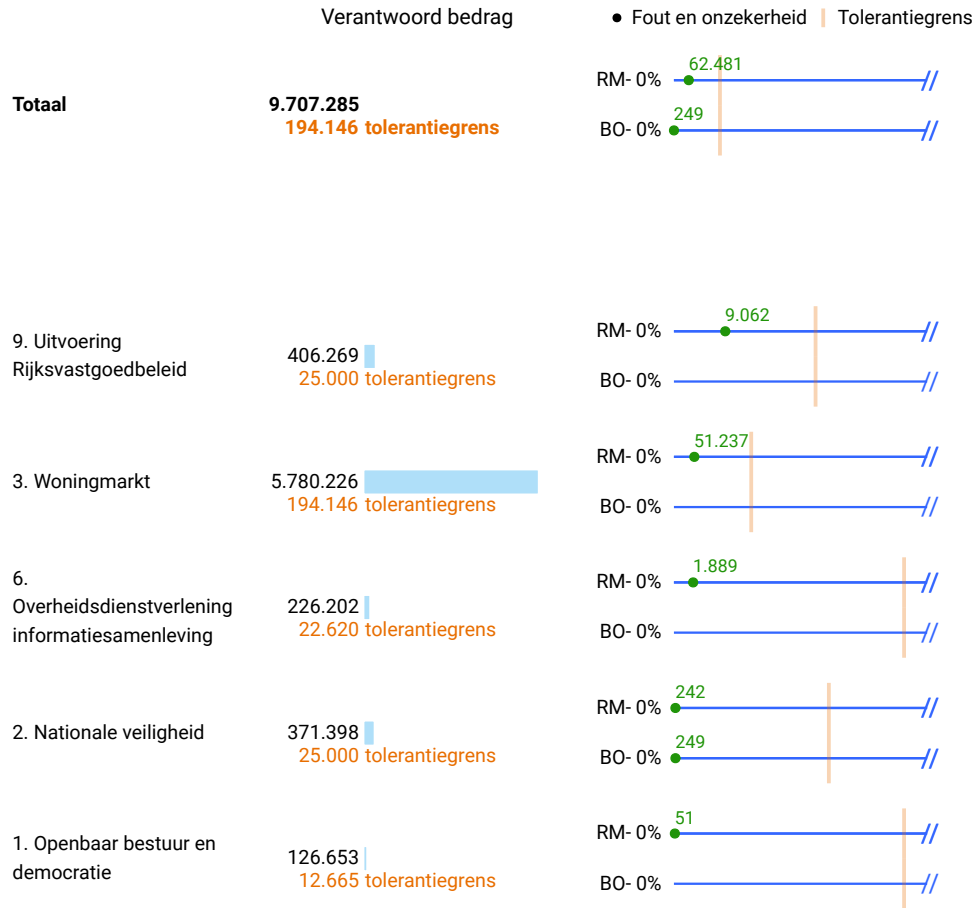
Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties (VII)

Verplichtingen Bedragen x € 1.000

Uitgaven en ontvangsten (bedragen x € 1.000)

Binnenlandse Zaken &
Koninkrijksrelaties (VII)
Uitgaven en ontvangsten
Bedragen x € 1.000

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal. Wij onderzoeken ook de bedrijfsvoering en beleidsresultaten van de ministeries gedurende het begrotingsjaar.

Wij voeren ons onderzoek uit op basis van de internationale principes en standaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, ISSAIs) als onderdeel van de INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP) (zie <https://www.issai.org>). We houden daarbij rekening met het controlebestel waarin ook de Auditdienst Rijk (ADR) als intern controleur het jaarverslag certificeert. Voor haar oordeel maakt de Algemene Rekenkamer daarom zoveel mogelijk gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR volgens de Comptabiliteitswet 2016.

Ons kwaliteitssysteem vereist dat wij onafhankelijk, integer en deskundig zijn, gedegen onderzoek doen, onze oordelen goed onderbouwen met feiten en daarover helder rapporteren. We waarborgen de kwaliteit van onze onderzoeksrapporten op verschillende manieren, onder andere door interne kwaliteitstoetsen uit te voeren.

Deze bijlage beschrijft kort de manier waarop wij ons verantwoordingsonderzoek uitvoeren. Een uitgebreide methodologische verantwoording staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021.

Financiële informatie

De financiële verantwoordingsinformatie die wij onderzoeken bestaat uit de rijksrekening en de rijkssaldibalans in het Financieel Jaarverslag van het Rijk, en de jaarverslagen van de ministeries (art. 7.12 CW 2016, 1e lid onder c). De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het opmaken van het Financieel Jaarverslag van het Rijk (art. 2.29 CW 2016, 3e lid).

Wij onderzoeken of:

- de financiële verantwoordingsinformatie in de rijksrekening en de rijkssaldibalans aansluit op de financiële verantwoordingsinformatie in de verantwoordingsstaten en de saldibalansen in de jaarverslagen van de ministeries (art. 3.8 CW 2016, 2e lid);
- de financiële verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen van de ministeries aan de wettelijke eisen voldoet.

Op basis van ons onderzoek geven wij een verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans (art. 7.14 CW 2016, 2e lid). Deze verklaring is een voorwaarde voor de Staten-Generaal om, aan de hand van het betreffende jaarverslag, goedkeuring te kunnen verlenen aan de minister voor het gevoerde financieel beheer (art. 2.40 CW 2016, 2e lid).

De verklaring van goedkeuring nemen wij op in ons rapport *Staat van de rijksverantwoording*. Hierin geven wij een beschouwing over het jaar dat is onderzocht. Onze financiële oordelen zijn bestuurlijke oordelen van het college van de Algemene Rekenkamer en geen controleverklaring zoals een accountant afgeeft. Wij kunnen bij onze verklaring een aantekening plaatsen als wij bezwaar hebben gemaakt tegen het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering of de verantwoording daarover en dat bezwaar handhaven (art. 7.22 CW 2016, 6e lid).

Wij onderzoeken de jaarverslagen van de ministeries. De inhoud van de jaarverslagen is uitgewerkt in de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften. De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van het jaarverslag (art. 2.29 CW 2016, 2e lid).

Wij onderzoeken of de financiële verantwoordingsinformatie voldoet aan de normen van rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid. Ook onderzoeken we of de jaarverslagen op de juiste manier zijn ingericht (art. 3.8 CW 2016, 1e lid).

Voor de normen voor onderzoek naar financiële informatie (financial audit) sluiten de ISSAIs aan bij de internationale controlestandaarden: de International Standards of Auditing (ISA). Deze standaarden stellen gedetailleerde eisen aan de planning en uitvoering van een controle en aan de rapportage daarover. Wij passen de ISSAIs toe, rekening houdend met de comptabele regelgeving en de inrichting van het Nederlandse controlebestel. Dit geldt met name voor de toepassing van de standaarden voor de formulering van financiële oordelen en voor het gebruikmaken van de certificerende auditwerkzaamheden uitgevoerd door de interne auditdienst, de ADR.

De ADR controleert alle jaarverslagen van de ministeries, fondsen en overige begrotingshoofdstukken en geeft hierover afzonderlijke controleverklaringen af. Teneinde het controlebestel zo doelmatig mogelijk in te richten en dubbele controlelasten zoveel mogelijk te voorkomen maken wij zoveel mogelijk gebruik van de controlewerkzaamheden van de ADR. Wij toetsen jaarlijks het kwaliteitssysteem van de ADR en stellen risicogericht vast of de controlewerkzaamheden van de ADR goed zijn uitgevoerd en of de bevindingen hebben geleid tot de juiste oordelen.

Daartoe reviewen wij de controle van de ADR en voeren wij aanvullende eigen controlewerkzaamheden uit. Daarnaast liggen onze opdracht en de formulering van ons oordeel vast in de Comptabiliteitswet.

Wij leggen onze bevindingen en conclusies uit het onderzoek vast in een rapport per jaarverslag (art. 7.14 CW 2016, 1e lid). De Algemene Rekenkamer geeft bestuurlijke oordelen over de betrouwbaarheid, ordelijkheid en rechtmatigheid op totaalniveau en op artikelniveau.

Belangrijke fouten en onzekerheden lichten wij toe als uitzondering bij ons oordeel. Een fout of onzekerheid kan om 2 redenen belangrijk zijn:

- op grond van de financiële omvang, als de fout of onzekerheid hoger is dan de tolerantiegrens;
- op grond van de aard van de fout, los van de financiële omvang.

Deze fouten en onzekerheden nemen wij op in een toelichtende paragraaf bij ons oordeel.

Bedrijfsvoering

De minister is verantwoordelijk voor:

- de bedrijfsvoering van het ministerie;
- het periodiek onderzoeken van de doeltreffendheid en doelmatigheid van die bedrijfsvoering;
- het begrotingsbeheer en de daartoe gevoerde administraties;
- het financieel beheer en de daartoe gevoerde administraties;
- het materieelbeheer voor zover dat betrekking heeft op roerende zaken en de daartoe gevoerde administraties (art. 4.1 CW 2016, 2e lid);
- het opmaken van het jaarverslag (art. 2.29 CW 2016, 2e lid).

Wij onderzoeken of:

- het begrotingsbeheer ordelijk en controleerbaar is (art. 3.2 CW 2016);
- het financieel beheer doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (art. 3.2 CW 2016);
- het verwerven, beheren en afstoten van materieel doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (art. 3.4 CW 2016);
- de financiële administratie betrouwbaar en controleerbaar wordt ingericht en gevoerd (art. 3.5 CW 2016);
- de overige aspecten van de bedrijfsvoering, zoals informatiebeveiliging, IT-beheer¹, management control, sturing en toezicht, voldoen aan de daaraan te stellen eisen;

- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over de bedrijfsvoering betrouwbaar tot stand is gekomen en niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (art. 3.9 CW 2016).

De eisen waaraan de bedrijfsvoering moet voldoen, zijn uitgewerkt in lagere regelgeving en/of opgenomen in beoordelingskaders die de Algemene Rekenkamer of andere organisaties hebben opgesteld. Waar dat van belang is, vermelden wij het normenkader dat wij hebben gehanteerd.

Het normenkader voor het verantwoordingsonderzoek naar de informatiebeveiliging komt voort uit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bevat maatregelen om informatiebeveiligingsrisico's te beheersen. We toetsen een selectie van deze beheersingsmaatregelen binnen 4 aandachtsgebieden: beleid, organisatie, risicomanagement en incidentmanagement. We toetsen zowel de beschreven procedures en verantwoordelijkheidsverdeling op papier, als de werking daarvan in de praktijk. Ons oordeel baseren we op de effectiviteit van de beheersmaatregelen, de ernst van de bevinding per beheersmaatregel, en de opvolging van eerdere aanbevelingen.

Het normenkader voor het onderzoek naar het lifecyclemanagement van het IT-landschap is gebaseerd op relevante normen en best practices uit de internationaal geaccepteerde raamwerken COBIT, ITIL en ASL. Deze normen en best practices zijn vervolgens vertaald naar de situatie bij het Rijk. Het normenkader is opgebouwd uit de 5 stappen in het lifecyclemanagementproces, het inzicht in het IT-landschap en de PDCA-cyclus van Deming (Plan, Do, Check, Act). In het verantwoordingsonderzoek 2021 beoordelen wij de beheersingsmaatregelen die zijn getroffen om te voldoen aan de normen met betrekking tot het inzicht in het IT-landschap.

Wij onderzoeken niet ieder jaar alle onderdelen van de bedrijfsvoering. Wij maken een selectie op basis van risicoanalyse en periodiciteit. Als wij in ons onderzoek tekortkomingen constateren in de bedrijfsvoering, vermelden wij deze. Wij spreken dan van (ernstige) onvolkomenheden. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Daarnaast geven wij een oordeel over de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag. Het onderzoek naar de betrouwbare totstandkoming richt zich op het proces van de totstandkoming van de informatie en minder op de informatie zelf. Wij geven dus geen oordeel over deze niet-financiële informatie.

Beleidsresultaten

De minister is verantwoordelijk voor:

- het ontwikkelen, vaststellen en uitvoeren van het beleid (art. 3.1 CW 2016);
- het toezicht houden op het uitvoeren van het beleid;
- het periodiek onderzoeken van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid;
- de in de begroting opgenomen informatie;
- de in het jaarverslag opgenomen informatie (art. 4.1 CW 2016).

Wij onderzoeken of:

- het gevoerde beleid doeltreffend en doelmatig is (art. 7.16 CW 2016);
- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over het beleid betrouwbaar tot stand is gekomen en niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (art. 3.9 CW 2016).

In het onderzoek gaat het vooral om de vraag of de burger waar voor zijn geld krijgt en of de ministers het parlement hierover voldoende informeren. Wij selecteren de beleidsterreinen voor onze onderzoeken op basis van risicoanalyse en maatschappelijke relevantie.

In dit onderzoek hebben we getoetst in hoeverre het beleid van de minister voldoet aan de normen die wij hanteren. Op grond daarvan hebben we een oordeel gegeven: toereikend, matig, zorgelijk of zeer zorgelijk. Dit oordeel betreft een combinatie van het gevoerde beleid, de context van en de maatschappelijke gevolgen op het betreffende beleidsterrein. Waar dat van belang is, vermelden wij de normen die wij hebben gehanteerd.

Naast ons onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid geven wij in het verantwoordingsonderzoek een oordeel over de totstandkoming van de beleidsinformatie in het jaarverslag. Het onderzoek naar de betrouwbare totstandkoming richt zich op het proces van de totstandkoming van de informatie en minder op de informatie zelf. Wij geven dus geen oordeel over deze niet-financiële informatie.

Bijlage 3 Literatuur

Algemene Rekenkamer (2019). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)*. Den Haag: eigen beheer. Bijlage bij Kamerstuk 35 200, nr. 2. Tweede Kamer, vergaderjaar 2018-2019.

Algemene Rekenkamer (2020). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2019 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)*. Den Haag: eigen beheer. Bijlage bij Kamerstuk 35 470 (VII), nr. 2. Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020.

Algemene Rekenkamer (2021a). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2020 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)*. Den Haag: eigen beheer. Bijlage bij Kamerstuk 35 830 (VII), nr. 2. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021.

Algemene Rekenkamer (2021b). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2020 Ministerie van Defensie (X)*. Den Haag: eigen beheer. Bijlage bij Kamerstuk 35 830 (VII), nr. 2. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021.

Algemene Rekenkamer (2021c). *Slagkracht AIVD en MIVD: De wet dwingt, de tijd dringt, de praktijk wringt*. Den Haag: eigen beheer. Bijlage bij Kamerstuk 29 924, nr. 210. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021.

Algemene Rekenkamer (2022a). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII)*. Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2022b). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H)*. Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2022c). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Defensie (X)*. Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2022d). *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)*. Den Haag: eigen beheer.

Auditdienst Rijk (2022). *Auditrapport 2021 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*. Den Haag: eigen beheer.

BZK (2020). *Regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen)*. Kamerstuk 32 752, nr. 66. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021.

BZK (2021a). *I-strategie Rijk 2021 – 2025*. Bijlage bij Kamerstuk 26 643, nr. 779. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021.

BZK (2021b). *Voortgang diverse toezeggingen ICT en informatiebeveiliging binnen de Rijksdienst*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 26 643 (VII) , nr. 739.

BZK (2021c). *Rapport van de Evaluatiecommissie Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017*. Bijlage bij Kamerstuk 34 588, nr. 88. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021.

BZK (2022). *Jaarverslag en slotwet Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2021*. Den Haag: eigen beheer.

Burg, van der (2010). *Motie van het lid van der burg c.s.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 26 643, nr. 157.

Commissie Jones-Bos (2021). *Rapport Evaluatie 2020 Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2017*. Den Haag: eigen beheer.

VVD, D66, CDA en ChristenUnie (2021). *Coalitieakkoord 2021-2025: Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*. Bijlage bij Kamerstuk 35 788, nr. 77. Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022.

Wet- en regelgeving

Comptabiliteitswet 2016. Wet van 22 maart 2017 houdende regels inzake het beheer, de informatievoorziening, de controle en de verantwoording van de financiën van het Rijk, inzake het beheer van publieke liquide middelen buiten het Rijk en inzake het toezicht op het beheer van publieke liquide middelen en publieke financiële middelen buiten het Rijk.

Wet financiering politieke partijen. Wet van 7 maart 2013, houdende regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen.

Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017. Wet van 26 juli 2017, houdende regels met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten alsmede wijziging van enkele wetten.

Bijlage 4 Eindnoten

- 1 Hiertoe behoren ook de IT-beheeraspecten die onderdeel zijn van het toetsingskader Algoritmes (*Aandacht voor algoritmes*, januari 2021).

Algemene Rekenkamer

Afdeling Communicatie

Postbus 20015

2500 EA Den Haag

070 342 44 00

voorlichting@rekenkamer.nl

www.rekenkamer.nl

De tekst in dit document is
vastgesteld op 12 mei 2022.

Dit document is op 18 mei 2022
aangeboden aan de
Tweede Kamer.

Den Haag, mei 2022